

SLOVENSKI UČITELJ

1914

VERI

OMIKI

UZGOJI

GLASILO SLOVENSKIH KRŠČANSKIH
UČITELJSKIH
IN KATEHETSkih DRUŠTEV

ŠTEV. 5.

LETNIK XV.

TISKRA KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

Vsebina:

	Stran
Srečen dan. (Karel Simon)	73
Prvi katehetski tečaj v Galiciji. (—ž.)	74
Perspektiva v ljudski šoli z ozirom na novi učni načrt za risanje. (—a—)	75
Čudna zagonetka. (A. Čadež)	78
Šole na kmetih. (M. Jurhar)	80
Šolska mladina in §§ 127., 128. in 129. a kazenskega zakonika. (B—ski.)	82
Etnografija učencev. (Ernest Šusteršič)	84
Učiteljstvu novomeškega in črnomaljskega okraja. (Iv. Štrukelj)	85
Iz šole duševnih bežžnikov. (Anica Lebar)	88
Katehetski vestnik: Katehetsko gibanje	93
Katehetske beležke	94
Zgledi	96
Učiteljski vestnik: Učiteljske vesti	97
Naša zborovanja	98
Vzgoja	100
Raznoterosti	101
Slovstvo in glasba	103
Razno. (Na ovitku.)	

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 krone. (Naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 5 kron; naročniki-člani »Društva slovenskih katehetov« plačajo tudi 5 kron; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 6 kron.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema: Uredništvo »Slovenskega Učitelja« v Ljubljani.

Urednika: A. Čadež, katehet v Ljubljani; Fr. Jaklič, nadučitelj, drž. in dež. poslanec.
Natisnila Katoliška tiskarna. — Oblastem odgovoren Ivan Rakovec.

SLOVENSKI UČITELJ

Glasiló slovenskih kršćanskih učiteljskih
===== in katehetskíh družtev. =====

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slov. katehetov“.

Letnik XV.

V Ljubljani, 15. maja 1914.

Štev. 5.

Karel Simon:

Srečen dan.

Krasno zimsko jutro je. Tam na vzhodu žari nebo; že pokukava zlato solnce in s svojo živo svetlobo objema zasnežene gorske velikane. Tu okrog mene pa se leskeče snežena odeja, kakor bi bila posuta z neštetimi dragulji.

Kam naj v tem krasnem jutru zastavim svoj potni les? Stopim li naj na vlak, ki oddrda daleč proč? — Ne; kar tja čez Savo pojdem, gori na ravno polje v prijazno š. — Bo li ves dan tak, kakor je to krasno jutro? Bo li pogled v dnevno delo zasenčil prijetni vtisk divne zimske narave? Poglejmo!

Ura v zvoniku z donečimi udarci naznanja pričetek pouka, ko stopim tam sredi obširnega vrta v vežo precejšnjega poslopja, svetišča šolske mladine. Vse tiho. — Ni nikogar tu? — O, da! Že čujem izza nekaterih vrat jasne, mlade glasove. So že pri delu in kako točni so!

Potrkam v višjem nadstropju na levi in prikaže se mlada tovarišica. »Sem li prav prišel, gospodična?« — »O, da, prav; prosim, le vstopite, gospod nadzornik!«

Takoj nadaljuje započeto delo ter suče uma svetle meče. Ali kako? Škoda, da je ne vidite! Nobene zadrege, nobenega obotavljanja; kratka vprašanja, točni odgovori! Mah na mah. Zdaj povzdigne glas, zdaj zopet govori tiho; otroci pa ji gledajo v oči in na usta, da ničesar ne izgreše. Male dušice pozorno in napeto sodelujejo. Otroci se vidno trudijo, da pokažejo svojo najboljšo zmožnost; nihče noče zaostati. Kakor bi ubirala strune s spretno roko, tako zanesljivo ravna tovarišica z malimi srci in izvablja le harmonične glasove.

Pogledam še v uradne knjige in zvezke. Tudi tu je vse v redu. — Dovolj. Poslovim se. A gospodična tovarišica zvedavo pogleda, hoteč vprašati: »Ali je kaj?« —

Na hodniku z zadovoljstvom priznam, da sem videl in slišal mnogo lepega ter občudoval spretni nastop. Častital sem na krasnih in vidnih uspehíh.

Začetek je izvrsten, si mislim, in natihem blagrujem srečne otroke.

Stopim v nasprotno ležeči razred. — Isti prizori, ista pridnost in spretnost. Krasno sodelovanje. Da, tudi tu vlada zlata, neutrudljiva duša. — Težka mi je ločitev.

Nadaljujem svoje potovanje po razredih. Povsodi se mi nudi mnogo lepega. Vse je pridno in vneto. Nikjer ne najdem kake nerednosti, nesoglasja. Imam vtisk, kakor da je danes slovesen dan, dan zmage poštenosti in pridnosti.

Čuj, v onem razredu pojó! — Stopim tedaj še v najvišji razred. Da, kako ubrano in čisto vre dvoglasna pesem »Lipa« iz mladih grl! Oj, hvala vam, mladi moji prijateljčki in prijateljice; le tako naprej!

Dovolj. —

Zberemo se k skupnemu posvetovanju. Tovarišem in tovarišicam povem svoje opazke, katere pa menda niso hude in neprijetne, kajti iz zardelih lic in živahnih oči odseva zadovoljnost in tiha sreča. — Blagor Vam, dragi moji! Izvrstno se razumete in vsestransko podpirate. Bog Vam povrni obili trud! —

Srečna mladina, srečna občina! Znaš li ceniti to delo? Boš li hvaležna svojemu skrbnemu učiteljstvu? —

Idila se dokončava.

Zakaj ni povsodi tako? Koliko nepotrebnega dela, skrbi in težav bi se lahko prihranilo! — Želim, da bi doživel še mnogo takih dni.

Z Bogom, srečna hiša in Vi, srečni kovači mladih src! —

—ž:

Prvi katehetski tečaj v Galiciji.

Dunajski kongres za katehetiko je dvignil tudi poljske katehete, da so priredili poseben tečaj za katehetsko napredovanje, ki se je vršil lani meseca novembra v Krakovu. Pričakovali so kakih sto udeležencev, prišlo jih je pa čez 300. Slovesno je bil otvorjen tečaj 11. novembra s sv. mašo, ki jo je daroval pokrovitelj knez Sapieha, knezoškof krakovski. Predsedstvo je bilo poverjeno vseučiliškemu profesorju prelatu dr. Ladislavu vitezu Chotkowskemu; podpredsedniki so bili prelat prof. dr. Pechnik iz Lvova, prof. Watorek, duh. svetnik Makowiec in Vladimir Jasinski. Pri otvoritveni seji so bili navzoči poleg pokrovitelja tudi nadškof Simon, pomožni škof Nowak, podpredsednik gališkega dež. šol. sveta vitez Dembowski, dvorna svetnika Zaleski in Dworski, zastopniki mesta i. dr.

Prvo predavanje je imel prof. A. Kwolek: »Kritični pregled današnje vzgoje«. Za isti dan popoldne so bili določeni referati o »krščanskem nauku v 1. in 2. razredu srednjih šol« ter »o poučevanju dogmatike na srednjih šolah«.

Dne 12. novembra so se obravnavala razna vprašanja, tičoča se srednjega šolstva: Čtivo za mladino; zgodovinski pouk; kako dvigniti versko življenje med dijaki; etični pouk; protialkoholno gibanje med

dijaštvom. Sledili so tudi trije praktični nastopi. Razprave o verstvenem pouku na ljudskih in meščanskih šolah so se vršile dne 13. in 14. novembra. Trem praktičnim poizkusom so sledili referati o podrobnem načrtu; o razvijalni analizi in o eksegetični (sintetični) metodi; o krščanskem nauku na enorazrednicah in v nadaljevalnih šolah; o strokovni izobrazbi katehetov; o stanju verstvenega pouka na Poljskem.

Za sklep so povabili zborovalci starše in mladino ljube na večer ni sestane k, pri katerem je govoril šol. svetnik prof. A. Mazanowski o »družini in vzgoji«.

Važnejše resolucije, ki so bile sprejete na tečaju:

1. Pri krščanskem nauku naj prevladuje razvijalna analiza.
2. Po vseh škofijah v Galiciji naj se uveljavi enoten podroben načrt za poučevanje krščanskega nauka.
3. V bližnji prihodnosti naj se oskrbi enotna molitvena in pevska knjižica za vse kraje, kjer se govori poljski jezik. (Tozadevna prošnja se je izročila vsem poljskim škofom.)
4. Katehetski tečaj je vložil prošnjo na poljski episkopat, da se uvede nov katekizem.
5. Želeti je nujno, da se po vseh semeniščih otvorijo stolice za pedagogiko in katehetiko.
6. Katehetski tečaji naj se vrše na tri leta; za mlade duhovnike, ki bi se radi posvetili katehetskemu poklicu, naj se prirejajo enoletni praktični tečaji.

— a —:

Perspektiva v ljudski šoli

z ozirom na novi učni načrt za risanje.

Učni načrt za risanje zahteva opazovanje perspektivnih pojavov šele na višji stopnji, in sicer od štirirazrednic nadalje v sedmem in osmem šolskem letu.

Navodilo k učnim načrtom za risanje (minist. ukaz z dne 5. junija 1912) ima pa glede perspektive te-le določbe za više organizirane ljudske šole: »Navajajo se učenci k telesnemu upodabljanju na podstavi naziranja. Predmeti, ki bi se n. pr. mogli obravnavati: žoga, okrogle škatle, kozarci, čaše za kavo, krožniki in lonci, zabojčki (zaprti in odprti), svetilnice, knjige in preprosto orodje vsake vrste, omare, mize, stoli i. dr. — Predelavo omenjene snovi glede na perspektivične pojave z ozirom na glavne svetline in sence in na izpremenjene barvne pojave naj si prizadevajo doseči v ugodnih razmerah posebno visoko razvite ljudske šole.« Glede metode čitamo opazko: »Ako ni več predmetov kakor eden, ga je treba postaviti tako pred ves razred ali pa tako nositi od klopi do klopi, da ga lahko ogledajo vsi učenci. Manjši predmeti, ki jih je lahko nabaviti, se smejo postaviti pred vsakega učenca. V razpravljanju je naglašati značilno osnovno obliko in one poedinosti, ki delajo pri upodabljanju težave. Veliko pa je vredno,

če se upodabljaajo večje reči, kakor mize, stoli, omare ali deli risalnice, hodniki itd.« — Ta opazka je posebno važna, kajti le pri velikih predmetih opazijo učenci **lahko** perspektivne pojave.

Učitelj najlože učence privede do tega z opazovanjem predmetov v naravi. Pelje jih na daljšo ravno cesto ali pa še bolje k premočrtni železniški progi, če se nahaja v bližini. Pri ravni enako široki cesti opazijo učenci, da se cesta v daljavi vedno bolj zožuje. Širino ceste naj učenci izmerijo, potem jih pa učitelj pelje dalje po cesti, da pridejo na nasprotno stran ter tukaj tudi izmerijo širino ceste, ki je enaka prejšnji. Učenci sedaj spoznajo, da se je cesta zožila le na videz; še bolj se pa prepričajo, ako jim učitelj veli, naj se obrnejo in pogledajo na tisto stran, kjer so prej stali. Sedaj opozori učitelj učence, da je površje ceste pravokotnik, ki se pa vidi kot podolgast trapez, kateri se približuje obliki trikotnika, če je cesta zelo dolga.

Iz tega sledi pravilo: »Perspektivna podoba vodoravno položenega pravokotnika je trapez.« — Včasih je ob cesti napeljan tudi brzojav. Učitelj opozori učence na brzojavne drogove, ki se vidijo v daljavi vedno krajši, četudi so v resnici enako dolgi. Po drogih je napeljana žica, ki s črto ob drogih na cesti — omeji pravokotnik; ta se zopet pokaže kot trapez. Torej tudi perspektivna podoba vertikalno postavljenega pravokotnika je trapez, ako je obrnjen pravokotno od naših oči; ako je pa vzporedno postavljen pred naše oči, kakor n. pr. tabla v šolski sobi, — obdrži obliko pravokotnikovo. — Preden se učenci razidejo domov, jim naroči učitelj, naj to, kar so videli, doma preprosto narišejo in risbo drugi dan prineso v šolo.¹ V šoli potem nariše učitelj to podobo na tablo, učenci pa popravijo svoje, ko jih je učitelj opozoril na napake.

Enako ravnamo, ako smo opazovali vodoraven železniški tir ali pa drevored.

Te osnovne pojme porabimo sedaj v šoli pri risanju štirioglatih škatel. Učitelj postavi sredi šolske sobe na mizo ali stol lesen zaboj ali veliko škatlo tako, da vidijo učenci le sprednjo in pa levo, oziroma — če v drugi vrsti sedé — desno stran škatle. Potem jim razdeli šipe v obliki kvadrata (stranica dolga približno 2 dm), katere morajo zaradi varnosti biti ob kraju s papirjem ali platnom obrobljene. Veli jim, naj drže v iztegnjeni levici šipo tako, da vidijo skozi šipo celi zaboj (škatlo), v drugi roki pa drže košček mehke krede, s katero potegnejo po šipi premo tam, kjer zapazijo kak zabojev rob.² Ko so učenci to izvršili, jih učitelj vpraša: »Kakšno podobo ste dobili od sprednje strani zaboja?« (Odgovor — pravokotnik.) »Kakšno od leve, oziroma desne strani?« (Odgovor — trapez.)

¹ Dobra domača vaja za slikanje je tudi pobarvanje papirnatih vojakov. (Glej članek »Barve v ljudski šoli«, str. 5.)

² Ako učitelj nima šip za učence na razpolago, položi manjšo škatlo med okno, pokliče učenca k oknu ter mu veli, naj s kredo po šipi potegne črte tam, kjer vidi robove škatle. To podobo naj si ogledajo vsi učenci. Poizkus pa lahko vsak še doma ponovi.

»Dà, in sicer zato, ker se vidi zadnji rob krajši kakor sprednji; tudi na cesti ste videli prve brzojavne drogove daljše od zadnjih.«

Ako potem učitelj zaboj tako nizko, n. pr. na stol položi, da vidijo učenci tudi zgornjo ploskev, katero skozi šipo opazujejo in na nji obrišejo, tedaj vidijo, da je perspektivna podoba gornje ploskve tudi trapez. Obliko trapeza kaže tudi dolga ravna cesta ali železniška proga v daljavi. Učenci sedaj narišejo na liste prespektivno podobo zaboja, ki kaže sprednjo ploskev kot pravokotnik, stransko in gornjo pa kot trapeza.

Iz teh vaj posnamemo važna pravila, in sicer:

1. Perspektivne podobe navpičnih (vertikalnih) prem so navpične.
2. Perspektivne podobe vodoravnih prem, ki so vzporedne z našimi očmi, so vodoravne.
3. Perspektivne podobe vodoravnih prem, ki so obrnjene pravokotno k našim očem, se stekajo v skupno točko, ki jo imenujemo o č i š č e.

Znanje teh pravil nam olajšuje risanje raznih predmetov, n. pr. omar, škrinj, miz, stolov, sob, hiš, ulic. — Učenci sedaj lahko rišejo male škatlice, ki jih postavijo predse, brez uporabe šip.

Za opazovanje kroga nam dobro služi kak okrogel ribnik ali kupola pri cerkvi, ali pa krog, ki ga napravijo konji pred skednjem, kadar stroj vrte. Ako stojimo v primerni daljavi zunaj kroga, vidimo elipso — kot perspektivno podobo. Prepričamo se pa tudi z opazovanjem skozi šipo, da ima vodoravno in povprečno ležeči obod lonca ali škafa — obliko elipse. Učenci postanejo tedaj sposobni risati okrogle škatle, kolesa, razne posode in druge okrogle predmete.

Vaditi je pa treba učence tudi v viziranju. Z viziranjem spoznajo učenci, da je podoba predmeta v bližini večja kakor v daljavi. O tem se pa tako prepričajo: Učenec pomeri s palčico, ki jo drži v iztegnjeni roki, višino in dolžino šolske table: a) stojé pri prvi klopi, b) stojé sredi šolske sobe, c) stojé pri zadnji klopi. Prepriča se sam, da sta razsežnosti šolske table pri prvi klopi najdaljši, v zadnji pa najkrajši! Palčico, s katero viziramo, držimo za vertikalne robove vedno v e r t i k a l n o, za vodoravne in poševne robe pa v s e k d a r h o r i z o n t a l n o. Na ta način spoznamo, da so podobe robov, ki stoje vzporedno k našemu licu, daljše, kakor podobe tistih robov, ki so nagnjeni, četudi v resnici enako dolgi; njih navidezno dolžino izmerimo s palčico v iztegnjeni roki, krajše tudi lahko s svinčnikom.

Toliko znanja o perspektivi zadostuje popolnoma ljudskošolskim učencem. Večje zahteve so seveda za meščanske, obrtne in realske učence. Tam se perspektivne podobe tudi natančno konstruirajo.

Boljši učenci osemrazredne ljudske šole so tudi sposobni narisati kak predmet v naravi, n. pr. hišo, stolp, ulico i. dr. Manj sposobni učenci si pomagajo s šipo, v sili zadostuje tudi domače okno, na katerem lahko s kredo obrišejo sosedovo hišo ter jo potem prerišejo na papir.

Za risarja, ki hoče risati predmete po naravi, je pa važno tudi stališče. Tu velja pravilo: »Postavi se tako, da si od predmeta skoraj dvakrat toliko oddaljen, kolikor znaša njegova velikost. Potem dobiš primerno podobo.« — Ako pri predmetih označimo tudi še senco, tedaj dobé predmeti res nekaj telesnega in plastičnega. Glavna pravila za senčenje so: »Proti svetlobi obrnjene ploskve so svetle, od nje proč obrnjene — temne. Najbolj svetle so ploskve, na katere padajo svetlobni trakovi navpično; čim poševneje pade svetloba, tem temnejša je ploskev. Vzporedne ploskve so enako razsvetljene. Večkrat pade senca še na sosednje predmete, kar mora risar tudi vpoštevati. Na okroglih telesih se pokaže senca polagoma.«

Končno naj še omenim, kako se je rajni zaslužni Blaž Potočnik o tem predmetu izrazil: »Perspektiva (obvidnost) je umetnost, risati ali malati takó, da se vidi daleč, kar je daleč; blizu, kar je blizu.«

A. Čadež:

Čudna zagonetka.

V neki zagoneten razdvoj zajde dostikrat človek, če premišljuje celotno ustrojstvo današnje človeške družbe. Za vzgojo mladine imamo na razpolago sigurne, stalne, večnotrajne, nadnaravne pomočke, ki nam jih priporoča ustanova božja: sveta katoliška Cerkev . . . Moderniki, ki zidajo samo na avktoriteto človeško in na probleme dostikrat praznih in neizkušenih posvetnjakov, gredo mimo nadnaravnih vzgojnih sredstev, pa stikajo za novimi problemi, ki naj bi brzdali mladino, jo blažili in ohranili na poti poštenosti in čednosti. »Das Gute liegt so nahe . . .« bi rekli takim slepcem, ki imajo oči, pa ne vidijo, ki iščejo sledu, da bi našli novo pot, po kateri bi mladina hodila do srečnega cilja, toda varno, sigurno in dobro preizkušeno cesto pa prezirajo, češ, to je za vsakdanjike. Vprašamo: Kaj neki mislijo doseči takozvani »stezosledniki« (Pfadfinder)? Modri (?), izvedeni, vsakemu migljaju od zgoraj vestno sledeči voditelji in ravnatelji ti deklamirajo, da bo to blažilno, blagodejno vplivalo na razposajeno mladino, da se bo krepila značajnost, gojila človekoljubnost in bogsigavedi kaj še vse . . . Pojte, pojte! Kot ugovor bi si drznili postaviti samo to-le vprašanje: Ali mi morete, visoki gospodje pedagogi, imenovati le eno samo napravo, ki bi imela več vzgojnega uspeha kot Marijina kongregacija? Poglejte mladeniče, ki so iskreni kongreganisti, pa mi povejte: Kje še najdete tako odločne, marljive, krepostne, človekoljubne, ponižne, kje najdete tako zveste mladeniče? . . .

Pojdimo dalje! Koliko se danes napiše in stori v prid (?) šolski vzgoji. Vzgojnih knjig in časopisov je na preostajanje, disciplinarnih فرمانov kar dežuje dannadan. Učiteljstvu se nalažajo razna nadzorstvena bremena, česar sicer ne grajamo, če je ukaz tak, da ga more učitelj izvršiti, — v javnosti pa ima pohujšanje prosto pot, javnost pa nekaznovana zavaja mladino na opolzka pota. Glede kinogledišča se je

vendar dosegla energična prepoved za mladino, če ne bo ostalo vse bolj na papirju. Kaj pa druga javnost? . . . Otrokom se je dala zopet prilika, da se v sokolskih telovadnicah pripravljajo za proticerkveni tabor; po izložbenih oknih ljubljanskih se v sliki in v besedi proslavlja nemoralnost, po ljubljanskih javnih knjižnicah je otrokom na razpolago več slabega kot dobrega, kajti pod raznimi pretvezami si omogoči mladina dostop tudi do teh knjig. Vsesplošna prodaja proticerkvenih in razdiralnih časopisov napravi na mladino vtis, kakor da je vse dovoljeno in dobro, samo katehet je siten ali pa jezen, češ, ker ga napadajo, zato jih prepoveduje. Tak vtis imajo otroci!

Kaj se vse čita po kavarnah, je znano. Ilustrovani listi — najpogostejše vrste se valjajo po mizah, po kavarniških predalih ali pa so razvidni na obešalnikih. Starši jemlje svoje otroke že tudi v te lokale, dasi bi jim bilo treba strogo zabraniti. Ali ni velika nevarnost, da se s takimi slikami otruje nežna duša otrokova, da se pohujšuje, četudi sam ne jemlje takih stvari v roke, pa vidi, da jih gleda njegov oče ali mati!? Ne bom našteval še mnogo drugih prilik, kjer brezbrizna in brezvestna javnost nemoteno ali celo namenoma podira vse to, kar se je v šoli z nemalim trudom in z velikimi žrtvami sezidalo. Čemu se še prizadevamo v šoli, da bi vzgajili iz nežnih otrok krepostne, npravstvene, bogoljubne in domoljubne državljane, ko nas javnost tako malo podpira, ko vidimo, da toliko razdiralnih činiteljev zunaj šole nekaznovano izvršuje grdo, vandalsko pokončavanje v duši naše mladine! Zatirajmo in preganjajmo hudo, naj se pojavi pri mladini ali pri odraslih, v šoli ali v javnosti! Boj javnemu pohujšanju, pa naj se skriva pod to ali ono krinko! Proč z umazano reklamo po časopisih, proč z raznimi lokali, ki delajo sramoto poštenemu prebivalstvu! Na dan s postavami, ki bodo mogle preprečiti povodenj javne nemoralnosti! Če imajo poslanci po drugih državah toliko umevanja za občno moralno in za splošni blagor, da spravijo v zakonodajstvo ostre postave zoper rušilce in oskrunjevalce npravnosti in npravstvenega reda, ali bi se ne mogla najti v avstrijskem parlamentu večina blagomislečih državnikov, ki bi predlagala in sprejela primerne ukrepe zoper židovsko in svobodomiselnno brezvestnost, ki nam hoče pokvariti in moralno upropastiti predvsem mladino ter vso lahkomišelnno javnost!?

V nemškem državnem zboru je staval nedavno ves centrum, vsa konservativna stranka in velik del narodnih liberalcev predlog, naj se sprejme postava, ki bo zabranjevala javno nenravnost.

Enak predlog je vložil dne 10. marca t. l. v imenu katoliškega centra tudi baron Frey v bavarski poslaniški zbornici. Glasi se: »K. vlado pozivamo, naj 1. naroči vsem podrejenim organom, da morajo z vsemi zakonitimi sredstvi zatirati in preganjati javno nemoralnost zlasti v velikih mestih ter preprečati nevarnosti, ki jim je izpostavljena mladina v telesnem in duševnem oziru; 2. naj v zveznem svetu deluje na to, da se bo s primerno izpremembo državnega obrtnege reda ustvarila podlaga, po kateri bo moč uspešno nastopati a) zoper

pohujšljive razstave po izložbenih oknih, b) zoper reklamo za antikoncepcijska sredstva, c) zoper razuzdanost po raznih beznicah, barih in enakih lokalih.«

Predlog je bil sprejet proti glasovom liberalcev in socialnih demokratov. Med razpravo se je oglasil tudi državni minister baron pl. Soden, ki je zatrjeval, da smatra vlada za svojo dolžnost, zatirati in preganjati nenravnost z vsemi dovoljenimi sredstvi; zatrjeval je tudi, da se je zvezni svet o tem že razgovarjal.

Ali bi se ne dalo kaj takega uzakoniti tudi pri nas v Avstriji? In če že obstoji kakšna taka naredba, kdo naj skrbi, da se izvršuje? — V nekem nemškem, po Avstriji močno razširjenem ilustrovanem časopisu je bilo nedavno (samo v eni številki) nagromadenih čez 20 inseratov, ki so se v njih bolj ali manj prikrito priporočale antikoncepcijske stvari! ... Videant consules ...!

M. Jurhar:

Šole na kmetih.

V članku »Celodnevni pouk na kmetih« v 4. številki »Slovenskega Učitelja« se omenja neki odiozen kakor - napad na šolstvo. Dotičnega »Domoljubovega« članka sicer nisem čital, a izvajanj gospoda B-skega, najsi bodo še tako vznešena in samozavestna, nikakor ne morem podpisati. Seveda se oziram na naše štajerske razmere. Pri nas takega tekmovanja med občinami ni, kajti občine same zase se vkljub vnemi za izobrazbo otrok iz strogo finančnih, gmotnih razmer večinoma branijo novih stavb, a deželni, oziroma okrajni šolski sveti, zlasti okrajni glavarji kot predsedniki okrajnih šolskih svetov (to so torej tisti, ki bremen ne nosijo) ne dajo prej miru, da se vzdigne »palača za palačo«.

Da bi ljudstvo zahtevalo vedno več šol, ne bo tako resnično; resnica pa je, da bi bilo ljudstvo zelo veselo, ko bi se šolstvo (ljudsko) uredilo primerno ljudskim potrebam. Ne več šol, ampak boljših šol (da ne govorim o brezpotrebnih Südmarkovskih mučilnicah, ki kar rastejo kakor gobe po dežju)! Ne več šol, ampak več pouka, ali bolje: ne več pouka, pač pa več omike, izobrazbe, vzgoje! Več usposobljenja za samostojno nadaljnje izpopolnjevanje, več podlage za življenje! In če so razredi prepolni, magari več razredov na eni šoli, pa nikaar v vsako vas ekstra-šolo. Raje razdeliti mešano šolo za dečke in deklice v ločeno dekliško in deško šolo, pa v istem kraju, v središču, pri cerkvi, pri pošti in trgovinah. To je v korist pouku in vzgoji, ugodno pa tudi za p. n. učiteljstvo. Ali niso pomilovanja vredni gospodje in gospodične, ki morajo zaradi kake skrite eno-ali dvorazrednice tičati v kakem zapuščenem kotu? Otroci v tistih par razredih pa tiče skupaj leto za letom v istih sobah, večinoma pri opetovanju premlačenih predmetih, pri istem učitelju, oziroma učiteljici, ki se ravno tako naveličata vedno istega materiala, zlasti, če so otroci manj

nadarjeni. Dolga pot v šolo prinese najmanj slabosti za dušo in telo. Za telo je pot zdrava, krepilna, poživljajoča, najboljša telovadba. Za dušo pri dobrih otrocih tudi na poti ni nevarnosti; seveda kjer strahu božjega in vesti ni, je zapeljevanje mogoče; manj ko se otrok s potom trudi, več ko ima časa, več ga potratiti s pohajkovanjem. »Moderni otroci« ne hodijo po dolgih, samotnih potih, tisti so vedno bolj blizu šole doma. In nadzorstvo? Moj Bog, tisti otroci, ki se boje samo učiteljevega nadzorstva, ne bodo nikoli dosti prida. Otroci naj se navadijo, da bodo sami sebe najlepše nadzorovali. Nadzorstvo v šoli in okrog šole zadostuje, na poti naj se jim pove, da jih nadzoruje angel varih in ljubi Bog! (Tupatam, vsak mesec morda, se tudi lahko pogleda za njimi zdaj po tej, zdaj po drugi poti). Pišem iz kraja, kjer je šestrazredna okoliška, petrazredna nemška šola, razentega pa še dvorazredna excurrando-šola eno uro hodá oddaljena. V tej šoli ni nobene vneme — otroci kakor starši nimajo posebnega zaupanja do nje, zato pošiljajo domači krajevni šoli »izpred nosa« otroke v oddaljeno trško (nemško), oziroma okoliško šolo. In ker jih okoliška iz tujega okolišča ne sprejema, se polnijo razredi nemške šole. Domača razreda pa komaj životarita s par manj nadarjenimi otroki, kar je boljših, se prejalislej izmuznejo v drugo šolo, kjer je več razredov. Gospoda šolskega vodjo je skoro sram, svoje ostanke v zboru privedi v javnost. Zatorej: ne šol množiti, temveč širiti; več ko je razredov na eni šoli, večje zaupanje, večji ugled ima, krasnejši so tudi uspehi, seveda če se v šoli moči učiteljev in učencev porabijo.

Tožba, da je v krajih, kjer je največ učiteljev, vedno manj delavcev, je deloma upravičena, seveda le deloma, ker je šola, to je pri nas, res v tem oziru gotovo marsikaj kriva, — »vsega« kriva, še nikdo ni trdil. Na »socialne razmere današnjega časa« vso krivdo nalagati je lahko, a preobrabljeno. Pri nas se pri najboljših socialnih razmerah ne bi mogel nikdo ogreti za kmetiški stan, ker šola ne vzgojuje v tem zmislu. Izmed 100 otrok se bo komaj posameznik imel šoli zahvaliti za veselje do kmetijstva, živinoreje in drugih takih »rej«, domače obrti itd. Ljudska šola naj bo kmetijska šola, na podlagi panog kmečkega poklica naj se zida vsa stavba ljudske izobrazbe, iz kmečkega življenja naj se zajema otroško veselje in mladinska zabava, na kmečkem delu naj se poizkuša otroška bistroumnost, spretnost, samostojnost. Ves pouk naj vodi na dom, na njive, travnike, v gozd, v gospodarska poslopja. Teža pa žal zelo, zelo pogrešamo.

Uspeh naših modernih ljudskih šol je: učenci in učenke z dobrimi izpričevali gredo v mesta v tujino, v šole; le učenci in učenke, ki se v šoli niso poglobili v moderne »kunšti«, tisti so za domačo porabo najboljši. Teža niso krive socialne razmere, teža je kriv naš šolski sistem, učna metoda; naše ljudske šole so preveč »meščanske«, premalo »ljudske«.

Nerazdeljen dopoldanski pouk ima tudi svoje senčne strani. Pouk se mora začeti ob zgodnji uri, kar dela oddaljenejšim dokaj neprilik. Tisti oddihi so zato tu, da otroka raztresejo; komaj se nekoliko zbere in otrese

zunanjega sveta, je že zloglasni oddih tu, pa ga zopet pahne v raztresenost in nepazljivost.

In prve popoldanske ure, čemu so otroku? Če ga dopoldne ne rabijo, ga tudi popoldne ne; za pašo po popoldanskem pouku pa pridejo itak otroci o pravem času domu (če ne traja do štirih).

Še nekaj bi rad omenil.

Kmečki domovi, kmečki otroci niso nasejani po svetu radi šolstva, šolstvo ima namen, množiti vrlino in značajnost med ljudstvom, oziroma mladino. Ali ni mnogokje ravno narobe? Več ko je šole, manj čednosti med mladim svetom. To je sad brez značajnega nemškutarskega in breznačelnega liberalnega učiteljstva. Pri nas na Štajerskem je v tem oziru stanje skrajno žalostno, malodane obupno. Tistih par zlatih dušic, dobrosrčnih učiteljev, oziroma učiteljic se kar poizgubi med množico, niti vpoštev ne pridejo, ker ostanejo, oziroma morajo ostati kakor vijolice v senci v srcu skritega prepričanja. A škoda narodna, verska, prosvetna sega vedno širje, dalje, globlje. Quousque tandem? Ne nemške, ne, ampak naše narodne šole nam temnijo pogled v bodočnost. Če so socialne razmere pri nas žalostne, so deloma take prirasle iz našega šolstva, ki je pozabilo, da, če ljudstva ne vodi v jasne višine verske resnice in katoliške morale, ga sigurno peha v gotovo pogibelj. Iz šole prihaja blagoslov ali prokletstvo — in žal blagoslova ne vidimo. Moderno naše šolstvo je polno hvale, a kdor ga hvali, je gotovo soudeležen na krivdi, kajti »lastna hvala, cena mala«.

Če je v teh vrstah »bridka« resnica, ne morem za to, resnica pa je le. Kdor rane na lastnem telesu omalovažuje in jih prikriva, res ni vreden življenja. Bratje, premislite in sodite, sine ira et studio!

B—ski:

Šolska mladina in §§ 127., 128. in 129. a kazenskega zakonika.

V zadnjih dveh letih je v mojem šolskem okolišču orožništvo imelo opetovano opravka z otroki, ki so učinili dejanja, spadajoča k §§127., 128., oziroma 129. a kazenskega zakonika. Ker so taki prestopki sramotni za šolo in občino ter obenem skrajno pohujšljivi, saj delujejo kakor kuža med mladino in odraslimi, sem nekoliko premišljeval o vzrokih te delikatne zadeve. Na tem mestu hočem podati nekaj misli kot plod tega premišljevanja zlasti zato, da bi se za to stvar pobrigale tudi kompetentne oblasti.

Vsi vemo, kako vpliva greh prvih staršev na našo in — otrokovo voljo. Molitvico, četudi preprosto, moraš ponavljati desetkrat in desetkrat, preden si jo otrok ohrani v spominu, dočim se ga neverjetno hitro oprime morda le mimogrede izrečena kletvica, psovka, grda beseda itd.

Posebno kaže marsikateri tudi dobro vzgojen otrok nekako posebno dopajdenje nad rečmi, ki spadajo v poglavje nenravnosti. To slabo nagnjenje kažejo češče duševno zelo slabo razviti otroci. Morda se maščujejo v tem oziru tudi grehi staršev? — Torej tudi navidezno dobremu otroku je treba v današnjih časih globoke verske vzgoje doma in v šoli, da ne izgubi že v šolskih letih neprecenljivega oblačila — krstne nedolžnosti.

Kaj naj pa rečem o otroku, ki je prepuščen samemu sebi, ker je staršem temeljita verska in nravna vzgoja deveta briga in jim je več za moderne traparije, kot za dušni in telesni blagor dece. Ni čuda, da n. pr. mladina nekaterih liberalnih in socialnodemokratskih železničarjev kakor kuga zastruplja s svojim slabim zgledom marsikateri kraj. Jabolko ne pade daleč...

Pa tudi v domačem krogu ni vse tako zlato, kot bi moralo biti. Bodimo odkritosrčni; otrok ima tudi na kmetih dovolj prilike, da izgubi sveto sramežljivost in da pada globlje in globlje v blato. — Poleg neurejenih stanovanjskih razmer, neprevidnega govorjenja vpričo otrok, poleg vse nespodobnosti zmožnega očeta-pijanca itd., omenjam danes dve taki priliki: preočito o p l e m e n j e v a n j e živine in pastirčevanje, posebno svobodno p l a n š a r s t v o po planinah.

Neumljivo mi je, da oblasti še do danes niso nič posebnega ukrenile glede primernih oplemenjevalnih prostorov po deželi. Vse se vrši »tjavendan«. Žival vam prižene ali vsaj pomaža gnati večkrat celo šolarček. Prostor je večinoma neograjen, vse — prava, očita komedija. Javna morala zahteva, da c. kr. deželna vlada pospeši poizvedbe glede spuščevalnih prostorov po deželi in da objavi takoj v tem oziru stroga navodila vsem okrajnim glavarstvom in županstvom.

Tudi planšarstvo ni tako nedolžno, kot se vabljivo opisuje po raznih knjigah in listih. Popolnoma sem prepričan, da je marsikatera planina za naše ljudstvo, posebno za mladino, prava Sodoma in Gomora. Krstne knjige planinskih krajev nam kažejo v mnogih slučajih izredno število — neporočenih mater. Ni čuda! O kresu gre živina na planine, kjer ostane dva meseca. Z njo odrine največ mladina obeh spolov; celo šolarjev ne manjka vmes. Brez staršev, brez dobrega nadzorstva žive mladi ljudje v svobodnem gorskem svetu, »svobodno« življenje. Mladina dostikrat živi med živino — oprostite — po živinsko, saj skoraj pozabi na Boga, ker cele tedne ne vidi ne cerkve in ne sliši svarilne besede.

Rešitev žalostnih razmer vidim v skupnih pašnikih, ki se je jela že zanje zanimati sedanja deželnozborska večina. Skrbeti pa se bo moralo, da si vzgojimo izvrstne, ne premlade pastirje in planšarje. Dekleta naj bi bila popolnoma izključena od planinskih opravil. Pastir bi moral biti v svoji stroki primerno izobražen in strogo zanesljiv in pošten. Ne škodilo bi, če bi priredil deželni odbor poseben teoretično-praktični tečaj za vzgojo pastirjev in planšarjev, kar bi bilo važno tudi z gospodarskega stališča. Le pomislimo! Neukemu osem- do desetletnemu dečku prepuščamo v varstvo po cele dneve in tedne čredo lepe živine, ki znači skoraj vedno

najvažnejšo glavnico kmetiškega gospodarstva. Končno bi bilo silne važnosti stalno nadzorstvo pastirjev v dolinah in na planinah. Govoril sem z nekaterimi župani, ki so odločno zatrjevali, kakšen dobrobit za občino bi bila taka uredba, in kako rade bi občine primerno financirale nadzorne organe. Te bi dobili v domači občini; po mojih mislih pa bi bilo še boljše, če bi deželni odbor izposloval pri ministrstvu odredbo, ki bi določala orožnikom patroliranje po pašnikih in planinah, posebno za planšarske sezone. Ako bi se vršilo posebej honorirano nadzorovanje z vso vestnostjo, strogotostjo in doslednostjo, bi uspehi gotovo ne izostali. Korist od vsega pa bi imelo v prvi vrsti naše kmetiško ljudstvo in naša ljubljena mladina.

Ernest Šusteršič:

Etnografija učencev.

Eno izmed glavnih načel, ki bodo ostala v veljavi pri vzgoji, je: »Vzgajaj individualno«. Ljudje v mnogem oziru nismo enaki, vse pa je treba voditi k enemu cilju, dasi vsaka pot ni za vsakega.

Na starem grškem templju v Delfih je bil napis: »Spoznavaj samega sebe!« Grki so visoko cenili krepost, in te besede so jih opominjale, naj večkrat obrnejo oko v svojo dušo, da spoznajo svoje napake. Omenjeni izrek je torej bil že Grkom pravilo za življenje; znana jim je bila resnica, da je spoznavanje samega sebe prvi korak do poboljšanja in do pravične presoje bližnjega. Ako se ravnamo po zgorajšnjem reku, bomo lažje odpuščali, lažje si bomo volili prave, zlasti nadnaravne pripomočke, da vzgajamo in boljšamo najprej sebe, potem pa še druge. Kako se motijo tisti, ki menijo, da je mogoča prava vzgoja brez nadnaravnih sredstev! Duševno so slepi; ako pa slepec slepca vodi...

Porabiti nam pa je pri vzgoji tudi naravne pripomočke. Eden izmed najboljših je za nas učitelje »Dnevnik za učence«. Če je vzgoja tako važna, zakaj bi krščanski učitelj opustil kako dobro sredstvo!

Tudi pedagoški pisatelj dr. L. Kellner omenja in priporoča tak dnevnik. Kako nam ga je pisati? Podam naj tu nekaj navodil in misli. Po mojem bi obsegal Dnevnik za učence sledeče dele: 1. uvod; 2. učenčeva okolica; 3. učenec.

1. **Z a u v o d** narišemo škico šolskega okolišča. K tej geografski škici bi prišel: a) splošen opis terenskih njegovih ugodnosti, oziroma težkoč, klime, rodovitnosti itd.; b) zapisek splošnih napak, oziroma prednosti prebivalcev, n. pr. kletev, alkohol, izseljevanje, gostoljubnost, vraže; c) pregovori, pesmi, pravljice itd.

2. **D r u g i d e l**, ki nosi naslov »Učenčeva okolica«, ima več oddelkov, n. pr.:

- a) Starši (redniki) in njihove premoženjske razmere (hiša, polje, vrt, gozd, živina etc.);
- b) število bratov, sestrâ, hlapcev, dekel;

- c) zdravje staršev, bratov in sester;
- d) posebna nadarjenost kakšnega člana v rodovini: ali se kdo uči obrti, hodi v višjo šolo;
- e) morala v hiši: verski čut, posebna nagnjenja, strasti (alkoholiki), gospodarstvo, medsebojno življenje;
- f) kakšni časopisi prihajajo v hišo, analfabeti, knjige.

3. Učence. Temu delu posvetimo največ pozornosti. Izpolniti bi bilo treba n. pr. sledeče rubrike:

- a) Oddaljenost od šole, težavna pot, nevarnosti itd.;
- b) telesno in duševno zdravje;
- c) temperament;
- d) posebne strasti in nagnjenja ter njih vzroki;
- e) duševne zmožnosti;
- f) s kom najraje občuje;
- g) kaj najraje bere, se najraje uči, dela v šoli, doma, kod se rad igra;
- h) ali je pastir; kako ravna z živino;
- i) versko življenje;
- j) telesne spretnosti;
- k) kako vpliva nanj hvala, graja;
- l) opombe.

To bi bilo v glavnih potezah, kar je potrebno pri spisovanju Dnevnika za učence.

Mnogo izvemo lahko od učenca samega, nekaj nam sporoče starši, mnogo bomo videli sami, nekaj nam pove zanesljiva oseba, kolikor sme povedati. Pri vsem pa je treba takta in previdnosti, da koga ne razžalimo.

Skrb in trud, ki ga bomo posvečevali Dnevniku za učence, nam bo donašal mnogo sadov. Otroci se bodo jasneje zavedali, da jih opazujemo, da vidimo njihove napake in prednosti. Postali bodo boljši, skrbnejši. Vzgoja in pouk bosta laže individualna. Naše duševno oko se bo razbistrilo, zato bomo prav presojali učence ter uporabljali prava vzgojna sredstva pri posameznikih. Slednjič bo Dnevnik za učence ogledalo šolskega okolišča in prebivalcev.

To delo bi bilo torej tudi dovolj zanimivo!

Ivan Štrukelj:

Učiteljstvu novomeškega in črnomaljskega okraja.

(Nadaljevanje.)

57. Vpliv šole in učitelja na vedenje in življenje šolske mladine.
Ant. Lovše.

58. Praktični pomen ženskih ročnih del v ljudski šoli na kmetih.

59. Kako doseči samostojnost učencev pri računstvu.

60. Kako pripravljam učence že v prvih letih na poznejši spisovni pouk. Ana Bantana.

61. Pouk bodi praktičen. Fr. Zagorc.
62. Učitelj zdravnik šoli.
63. Čitanje na nižji stopnji. E. Kopitar.
64. Pomen in uporaba apercpcije pri prirodopisnem pouku.
65. Čitanje v ljudski šoli. Kako se nauče otroci estetiškega čitanja.

Fr. Kopitar.

66. Nove šolske tiskovine:
 - a) za voditelje;
 - b) za razrednike in
 - c) za krajne šolske svete.
67. Voditeljske konference. V. Gebauer.
68. Pouk s posebnim ozirom na individualnost otrokovo.
69. Eksperimentalna pedagogika.
70. Učitelj v boju proti alkoholu. G. Spetzlerjeva.
71. O domačih nalogah na kmetih.
72. Snaga v šoli. I. Bantanova.
73. Pouk v nemščini na vaških večrazrednicah je nepotreben.

I. Vozel.

74. Kako je navajali učence za resnicoljubnost.
75. Slaba domača vzgoja največja zapreka uspešnemu delovanju v šoli.

76. Cerkvveno petje v ljudski šoli. G. Spetzler.

77. Učiteljevo delovanje med šolsko mladino za abstinenco. T. Ravhekar.

78. Vpliv posameznih ljudskošolskih predmetov na vzgojo otrok.

Fr. Štular.

79. Vzgoja značaja v šoli. I. Vrce.

80. Vpliv učiteljstva na ljudstvo, ki je sovražno šoli. M. Kaučič.

81. Disciplina v razredu, kjer so zelo pokvarjeni in poredni otroci.

Fr. Sever.

82. Kako doseči, da se otroci tudi zunaj šole lepo in dostojno obnašajo. L. Kuchler.

83. Minimalni učni načrti za posamezne razrede. Fr. Juvanc.

84. Katera postranska opravila pospešujejo in katera uničujejo ugled učiteljstva. F. Reiniger.

85. Kakšen naj bo učitelj, da ga ljudstvo spoštuje. M. Surc.

86. Šola in alkohol. Iv. Kutnar.

87. Šola in varstvo živali. Fr. Pirc.

88. Ovire povoljnemu učnemu in vzgojnemu uspehu na naših šolah in kako bi se odstranile.

89. Vzburjanje veselja do učenja. I. Pezdír.

90. Gospodinjski pouk in ponavljalne šole. M. Jugovic.

91. Laž, vzrok slabe vzgoje in kako ji odpomoči.

92. Pomen in vpliv zgodovine v ljudski šoli.

93. Mladina naj se navaja, da plodonosno opazuje veličastvo prirode.

94. Pouk v oddelkih.
95. Kako pospeševati redni šolski obisk. M. P r i s t o v.
96. Dogovori o Josin-Ganglovem Tretjem berilu.
97. Pouk v risanju po novih učnih načrtih. C. D e q u a l.
98. Kako se že v nižjih razredih odpravijo najčešče pravopisne napake. N. Z a d n i k.
99. Alkohol najhujši nasprotnik prave vzgoje! A. M a r o k.
100. Učimo mladino vljudnosti. M. M a r o k.
101. Kako naj učitelj vzgaja mladino za lepo vedenje v šoli in zunaj šole. M. L e k s e.
102. Kako bodi urejen pouk v ljudski šoli, da bo ustrezal praktičnim potrebam življenja.
103. O risanju v ljudski šoli z ozirom na nove učne načrte. I v. Ž e n.
104. Praktično računanje na nižji stopnji.
105. Risanje v ljudski šoli.
106. Kako zbuditi v šoli ljubezen do rodne zemlje. A. N a g o d e.
107. Vzgojni moment šolskih gledaliških predstav. M. J a z b e c.
108. Potreba in korist šolarskih izletov.
109. Kako si ustvari in ohrani učitelj avtoriteto.
110. Važnost telovadbe v ljudski šoli.
111. Preosnova naše ponavljalne šole. M. M a t k o.
112. Ljudska šola in pouk v gospodinjstvu.
113. Kako naj učitelj poučuje praktično kmetijstvo, osobito sadjerejo.
114. Ženska ročna dela v ponavljalni šoli. Šivalni stroj. I. F r a n k e.
115. Kaj ovira redni šolski obisk in kako bi se dal izboljšati.
116. Kako naj deluje šola proti alkoholu v vinskem kraju. M. H a b e.
117. Domoznanstveni pouk se naslanjaj na zemljepisne in zgodovinske znamenitosti šolskega okolišča.
118. Kako naj si pomaga učiteljica pri pomanjkanju nazoril. Štefanija P a v l i č.
119. Kako doseže učitelj, da znajo odpuščeni ljudskošolski učenci sestavljati potrebne opravilne spise. I. K o ž e l j.
120. Kako je gojiti gospodinjstvo v ponavljalni šoli, da ugodimo sedanjim razmeram.
121. Učiteljčino izobraževalno delo med našim ženstvom. M. B u l c.
122. Kolegialnost med učiteljstvom. E. Z u p a n č i č.
123. Vprašanja in predlogi o prospehu in izboljšanju šolstva. M. B r e ž n i k.
124. Kaj je storiti, da bi vsi šolski otroci bili pravočasno preskrbljeni s primernimi učnimi pripomočki. M. C l a r i c i.
- Hvala, tovariši in tovarišice! Kakor vidim, nam snovi za konferenco ne bo zmanjkalo.

(Dalje.)

Anica Lebar:

Iz šole duševnih betežnikov.¹

II.

Vrste, pojavi in vzroki slaboumja.

Čuvstveno življenje je pri slaboumnih kaj nepopolno razvito, kar zahteva mnogo brige pri njih oskrbi. Odtod izvira nehvaležnost, ki jo ravno pri njih tako pogosto opazamo, odtod tudi mnogokrat brezuspešnost kazni.

Na najnižji stopnji je čuvstvo popolnoma zamrlo. Pri pravih slaboumnih pa se kažejo samo težnje po ugodnih in protitežnje po neugodnih čuvstvih. Takozvana višja čuvstva, individualna, socialna in verska, se pač najdejo tuintam, a manjka jim etiške vrednosti. Kaj pogosto obstoja vse čuvstveno življenje v močno razviti samozavesti in bahavosti. Nerazvito čuvstvo je tudi vzrok, da je baš pri slaboumnih opaziti neusmiljenost in krvoločnost proti živalim.

Mesto pravih čuvstev zavzemajo afekti, posebno pa veselje, žalost, strah, jeza, togota. Veselje in smeh kaže nekak mil, dostikrat resigniran izraz; onega zvonkega, razposajenega smeha kot pri normalnih, ni slišati. Laž, nevoščljivost, prevzetnost, neusmiljenost in sploh vsa svojstva, ki so lastna egoistu, se tu kažejo žal v presvetli luči. Ob izbruhu jeze bijejo krog sebe, grizejo, praskajo, pljujejo. V dveh takih slučajih je odpovedala moč dveh oseb. V takem razpoloženju, ker si obenem tudi ni svest posledice svojega dejanja, je otrok zmožen storiti vse. Če se pridruži še alkoholova pomoč, dobi vsa stvar še drugačno lice. V takem razpoloženju in stanju je pred meseci desetletni naš gojenec s svojim součencem vlomil v kuhinjo in stanovanje tuje stranke v popolno tuji hiši. Ko ga je drugi dan v šoli zaslišal državni stražnik, ni vedel o tem nič več. Le neka nejasna slika mu je ostala. Pravijo, da slaboumni ljudje v pijanosti ponavljajo vedno eneiniste prestopke.

Predmet človekovega stremjenja more biti le tak, o katerem ima človek jasno predstavo in ki obenem zbuja veselje. — Nagon prehranitve, pridobitve in branitve odgovarja telesnim potrebam; teženje po znanju, po svobodi in časti pa se prišteva duševnim nagonom. Pri najnižjih vrstah slaboumnih niti telesni nagoni niso razviti, koliko manj še duševni. Nagon posnemanja je slaboumnim sicer lasten, vendar ga slabi prirojena nerodnost, pa tudi lahka vzburljivost in nestalnost. Ker ne percepujejo natančno, je tudi posnemanje nepopolno in nenatančno. Višek inteligence in popolnost posnemanja tu nista v pravem razmerju.

Pri mnogih slaboumnih se kaže velik strah pred nevarnostjo. Imeli smo gojenko, ki je pri naših izprehodih nismo mogli pripraviti, da bi šla čez brv; prenesti smo jo morali. Nato se je prav zadovoljno smejala.

Slaboumni se slepo prepuščajo poželjenju in strastem, ker nimajo prave razsodnosti. Čutni nagon in poželjenje zahtevata predvsem svojo

¹ Glej letnik 1913. »Slov. Učitelj«.

pravico. Treba je rešiti ostanke razuma in nagibati voljo, da se jim ustavlja. Kadar pa so slaboumni zapadli strasti, tedaj zanje ni več rešitve; kajti domišljija stopi ob stran strasti ter porine v ozadje vse druge skupine predstav, ki bi bile zmožne ovirati strastno poželenje. Splošno znana je pri slaboumnih slabost volje. Na najnižji stopnji slaboumja se volja ne kaže niti v nagonih. Pri pravih slaboumnih pa je volja oslABLJENA vsled raznih osebnih lastnosti, ki jo enostransko prevladujejo. Vsled tega je treba dobro proučiti človeka, preden izrečemo sodbo o njegovi krivdi. Z juridičnega stališča je posebne važnosti dokaz moraličnega odpora, to je možnost izvrševati svoja dejanja v sporazumu z moralično zavestjo. Moralični odpor je odvisen od viška inteligence in jakosti volje. Ta zmožnost (*moralisches Widerstandsvermögen*) je lastna samo normalnim. Pri težko slaboumnih ga ni, pri lažjih stopnjah pa le v mrkli obliki. Dr. Kühner primerja moralični odpor prebivalcem drugega nadstropja trinadstropne hiše. To drugo nadstropje ne more obstojati, če ni prvega nadstropja: razumevanja. Tretje nadstropje pa zaseda hotenje, ki brez prvega in drugega ne more biti. — Vendar so duševne zmožnosti mnogo tesneje zvezane med seboj kot nadstropja hiše; to je samo slaba primera. — Značilno je dejstvo, da je opaziti pri lažjih slučajih slaboumja manj moralnega odpora kot pri težjih.

Dr. Th. Huber obravnava problem o prostosti volje v knjigi »*Hemmnisse der Willensfreiheit*«. Tu pravi, da v mnogih slučajih naša volja ni zmožna nadvladati duševnega dela. Mnoge predstave se tvorijo brez naše volje, mnoge se celo vsilijo naši zavesti (*Zwangsvorstellungen*), da se jih ne moremo iznebiti. Zopet in zopet se vračajo in se utrde (*fixe Ideen*) s tako silo, da je moč volje napram njim popolno brezuspešna. Nepopolna moč naše volje se kaže tudi v tem, da ne moremo zbuditi in obnoviti predstav, ki so vsekakor v naši zavesti, neposredno, ampak šele po ovinkih. A zgodi se, da nam tudi ta pot odpove in še tako resno razmišljanje nas ne pripelje do rezultatov. Radi premoči domišljije tudi trpi volja in to posebno pri napačnih predstavah; gotovo pa tudi vsled tega, ker se sporedno zbuja poželjivost. Čutno poželenje vpliva neposredno na voljo in jo ima kaj kmalu na svoji strani. Če združimo vse momente, ki delujejo v tem slučaju, namreč: v čutnem poželenju ležeč motiv, organsko razburjenost (*Alteration*), s strastjo zvezano domišljijo, koncentracijo pazljivosti, oslabeledost duševnih moči, zaslepljenost razuma, tedaj uvidimo, kako zelo trpi prostost volje. Ta je tem manjša (ožja), čim intenzivnejše je čutno poželenje; pri silnih afektih pa sploh izgine. Vendar se more še človek ustaviti tem silnim vplivom, a to le tedaj, če mu je mogoče razsoditi nasprotno motive. Ta možnost pa je pri neizobraženem in duševnega boja nevajenem zelo redka. Ti ljudje so zmožni najtežjih prestopkov (*Affekthandlungen*). Seveda je smatrati ta dejanja za neprosta, vendar se jim štejejo v zlo, posebno tedaj, če so sami zakrivali to razpoloženje, četudi so vedeli, da nagibljejo strasti. V nasprotnem zmislu pa ta dejanja niso kazniva. Vobče je omeniti, da je smatrati dejanje neprostopvoljnim, če se

pojavi kot neposredni izbruh, da med afektom in dejanjem (aktom) ni bilo časa za premišljanje. — Volja stremi po tem, kar spozna človek kot dosegljivo. To spoznanje je prvi in neposredni pogoj vsakega hotenja. Volja pa je docela prosta, če jo razsvetljuje razumno spoznanje. Volja in razum sta torej vedno in vsak čas združena. Kjer manjka razumnega spoznanja, tam je tudi volja omejena. Glavni pogoj za razumevanje pa je samozavest; kdor ima to, poseda tudi ono razumno spoznanje, na katerem temelji prostost volje. — Brez dvojbe je torej duševna manjvrednost težka ovira prosti volji. Razumevanje je odvisno od psihične zmožnosti; čim bolj se torej bliža imbecilnost idiotiji, tem manjša je razumnost. Vendar je tudi tu marsikaka izjema; le v kritičnih slučajih si ne vedo pomagati. Volja slabičev je tem bolj omejena, čim slabše so intelektualne in moralne zmožnosti, čim bolj zamotane so razmere, čim težji je pravi in nravni presodek kakega dejanja in čim močnejši so motivi, ki zvrčajo voljo. Radi tega je pri sodnih obravnava duševno manjvrednih predvsem potrebno določiti stopnjo slaboumja in dejanje samo; dalje: koliko inteligence je treba, da se uvidi kaznivost dejanja in koliko je obtoženec ima; dalje motive in njih jakost, kakor tudi razmerje teh motivov in individualnega značaja (bolje moralnih in pravnih pojmov) in če so ti pri izvršitvi dejanja prišli do veljave.

Slabotne duševne moči onih slaboumnih, ki se bližajo normalnim, zadostujejo za navadno redno in mirno življenje. Ko pa se pokažejo razne težave (Zwangsvorstellungen, močni vnanji vplivi, nagoni in afekti, alkohol), tedaj je skoro nemogoče, da bi si tak slabič sam pomagal. Volja podleže tem močnim činiteljem in dejanje je storjeno, še preden si je (vsled počasnega duševnega dela) nasprotnega motiva v svesti.

Za spoznavanje stanja slaboumnih je govor velike važnosti. Esquirol je baš po govoru določal razne vrste slaboumja. Temu se je uprl Sollier, ki trdi, da ni izraz, ampak razumevanje govora znak inteligence in je vsled tega mnogo učenjakov s slabo razvito govorico, a tudi mnogo idiotov s popolno normalnim govorom. Dokazano pa je, da ob razdoru duševnega dela nastopi tudi razdor* v govoru.

Govor je delo možgan in delujoče skupine so porazdeljene na velikih možganih (Brocasche Windung). Za pravilno delovanje pri izgovoru sta potrebni dve živčni skupini: senzorična in motorična. Senzorični živec pokliče v spomin predstavo one besede, ki jo izvajajo govorila po motoričnem živcu.

Napake v govornih središčih in v odvajanju imenujejo hromost v govoru (Aphasie), ki je senzorna ali motorna. Če postanejo senzorni živci po bolezni nerabni, tedaj je razumevanje govora nemogoče. Tak človek se ne zaveda tega, kar mu kdo pripoveduje, dasi sliši govor kot nekako mešanico glasov. Če pa postanejo motorni živci nerabni (pogosto po kapi), ne more dotičnik govoriti ali ne izgovarjati nekaterih besed, dasi dobro vé, kaj hoče povedati. Te dve vrsti je opaziti tudi pri slaboumnih, dasi ne tako često. Pogosteje pa opazimo tu jecljanje (Stottern, Stammeln),

k čemer je prinesel »Slov. Učitelj« v 2. in 3. številki 1913 praktična navodila; šepetanje (šepljanje, Lispeln), damljanje (Echosprache), dasi niso to znamenja slaboumja. Največkrat vidimo pri naših otrocih jecljanje, in sicer v najrazličnejših vrstah in stopnjah. Nekateri ne morejo izgovarjati nekaterih glasnikov, ali jih zamenjavajo z drugimi, posebno goltniki, sičniki in šumniki delajo mnogo preglavic. Drugi izpuščajo zloge ali mesto teh vstavljajo druge. Zopet drugi (agramatiki) razpolagajo samo z nekaterimi besedami (samostalniki ali glagoli v nedoločniku), ki jih uporabljajo ob vsaki priliki. »Značilno je za poučevanje slaboumnih dejstvo, da se nekateri sploh ne priuče govoriti, drugi brez konca klepetajo, drugi govore damljajoče, zopet drugi kažejo napake v tvoritvi stavkov, a tudi počasno in nepravilno tvorjenje besed« (Weniger).

Nezmožnost govoriti je opaziti pri najnižjih vrstah; nekateri jo imenujejo naravnost »idiotična nemost«; vendar je tudi jezičnost jako razširjena, posebno pri eretičnih vrstah slaboumja. Takí otroci govore zdržema naprej in naprej ter so največji križ pri pouku.

Damljajoči govor (Echosprache) se pojavlja v tem, da otroci ponavljajo besede, ki jih je neposredno kdo govoril, ali sploh izgovarjajo besede, stavke, verze ali pesmi, ki so jih slišali, kot skupno mešanico. Weniger pravi: »Predstave in pojmi se ne strinjajo z besedami. Otroci imajo čisto govorico, a ne vedó, kaj govore; samostojno ne morejo formulirati niti kratkega stavka, niti izraziti svojih želj.« Govor slaboumnih ima svoje ovire v nezadostni lastni disciplini. Negotovost v tvoritvi glasov in rabi besed je značilna za vse vrste slaboumja. Mnogi rabijo glagole samo v nedoločniku, vežejo napačne zloge v besede, izpuščajo zloge ali sploh stavkove člene. Kar ostane, je čudna, nerazumljiva mešanica.

Šepetajoči govor pa se kaže v tem, da otrok govori nekako boječe, tiho, nerazločno ali izpušča nekatere glasnike, ki jih negledé na podobnost nadomešča z goltniki.

Poleg govora pa je tudi pismeni izraz potreben natančnega opazovanja; kajti tudi tu se kažejo mnoge nepravilnosti. Dr. Berkhan (Braunschweig) pripoveduje v svojem tozadevnem delu, da se jecljanje opazi tudi v pisanju. Pri pisanju pride otrok do soglasnika ali soglasniške skupine, čez katero ne more; obstane, dokler se mu ne vrne eneržija, da more preko te težkoče, ali pa dotično skupino sploh izpusti. Napisana beseda je na ta način nepopolna ali takorekoč pretrgana na dva dela. Piper in Wegener pa pripovedujeta o mnogih slučajih, da slaboumni pišejo z levo roko negativno, takozvano »Spiegelschrift«. Tudi naših gojencev inklinirajo nekateri k tej pisavi.

Najvažnejši tipični znak za slaboumje je moč dispozicije (Die Macht der Disposition). Sloviti strokovnjak Arno Fuchs piše o tem: »Pri dolgotrajni oskrbi slaboumnih otrok se more vzgojitelj prepričati, da so vsa psihična dela, čutni občutek, čuvstvo, hotenje in delovanje teh otrok podvržena trajnim izpremembam. Nikdar ni mogoče smelo pričakovati, da se trenutno razpoloženje ohrani tudi še za najbližji čas. Prav pogosto je

duševno kakor tudi telesno razpoloženje v najbližji prihodnosti popolno izpremenjeno, duševno delo ovirano ali po neznanih vplivih na nervozen način pomnoženo, da se giblje v popolnoma novi smeri. Ta hitra menjava ima svoj vzrok v pomanjkljivi subjektivni energiji; pred njo ni varen noben teh slabičev, vsak trenutek lahko nastopi in otrok, nevajen takega odpora, ji postane nekaka igrača brez vsake volje. Mnogi jo čutijo že vnaprej in jih že to pričakovanje nekako otopi. Ko nastopi oni preobrat, nekateri jokajo dolgo in brez vzroka; drugim nekako zastanejo misli; gledajo venomer kak predmet, a si tega niso v svesti. Popolno apatični so in ravnodušni. Pri drugih pa se izvrši ta preobrat na drugačen način. Iz navadne mirnosti preidejo naenkrat v čuden nemir, ki se razširja bolj in bolj ter jih privede do naravnost nedopustnih dejanj, ki so nekak vzrok, da se to stanje zopet izpremeni. Taki dnevi in sploh taki časi so jako težavni; otroci le s težavo percepirajo in rebralucirajo; kar jim je bilo doslej velike važnosti, izgubi vso vrednost, nočejo se učiti novega, a starega ne ponavljati. Pedagoški vpliv izgubi svojo vrednost.

Edino kar se dá storiti, je, da vzgojitelj ob času ugodne dispozicije dviga subjektivno energijo s tem, da ob tem ugodnem času razvija telesne in duševne moči. V to svrhu pa se mora družiti pedagogika z medicino.

Sredstva, ki vsaj za kratek čas ugodno vplivajo na to razpoloženje, so: prijaznost, veselje pri še tako malenkostnem uspehu, pohvala, prijazna beseda in podobno. Otrok ne spozna v tem vzgojiteljeve špekulacije; prehod je srečno prekoračen in duševno razpoloženje je našlo v tem rešilno oporo, da se dvigne.

* * *

Dve glavni skupini razločujemo glede na celotno čuvstveno življenje: *p a s i v n o* (apatično, anergetično, torpidno), to so tihe, tope narave brez zanimaja, in *a k t i v n o* (iritirano, versatilno, eretično), to so žive, razborite narave.

Prof. dr. Loyd Liverpool, kateremu gre glavna zasluga za pomožno šolstvo na Angleškem, obravnava ta dva tipa: »Apatični tip se kaže po mali in menjajoči se pazljivosti. Tu ni nikake pazljivosti za ono, kar ni konkretno, česar ni moč videti, slišati, otipati. Najmanjše delo pri abstrakciji ali predstavi je zelo otežkočeno. Najnavadnejši računi so velika skrivnost. Še tako živi opisi zbeže brez podobe trajno iz spomina. Ker ne morejo abstrahirati, ne morejo razločevati glavnega od postranskega. Izkušnja jim ne daje nikakih norm. Čutijo malo razviti in treba je ostrih vtisov, ki bi bili normalnim preostri. Glasno vpijoče in pisano jim napravljajo veselje. Pisati se uče v velikih dimenzijah. Poslušajo brez zavedanja, zato preslišijo glavno stvar, dasi nebitveno dobro zapomnijo. Raditega tudi pripovedujejo vse zmešano, brez razumevanja, torej mnogokrat neresnico. Ker pazljivost ni stalna, je vsak pouk čez 20 minut brezuspešen. Intelktualna stran je boljša. Za delo in ročnosti so pripravni. Dasi jim je moralni vzrok nejasen, vendar se brezpogojno pokoravajo vsem naredbam in so zelo vdani svojim učiteljem. V vsem so vendar

nekako zaprti in se s tujcem ne morejo sprijazniti. Kazen tu ne učinkuje, ker je ne morejo vezati z vzrokom.

Eretičnih otrok je med slaboumnimi primeroma malo, a zahtevajo veliko dela pri vzgoji. Pazljivost je živa, a tudi nestalna, najmanjši vzrok jo lahko spravi v drugo smer. Spomin je v celoti dober, le nepopoln in nejasen. Vse duševno delo, občutki, razumevanje in čuvstva, vse je nekako zaletavasto; vse je vsled naglice nepravilno. Vsa razpoloženja in vsi nagibi so nestalni in le redko se odpre pot višjim нравnim čuvstvom.

(Dalje o vzrokih.)

Katehetski vestnik

Katehetsko gibanje.

Kako bo z letošnjim katehetskim tečajem? Naši sosede v banovini so sklenili, da hočejo vsekako imeti tudi letos pedagoški in katehetski tečaj, in sicer v kakem istrskem mestu. Naše društvo je obljubilo sodelovati ter nasvetovalo, naj hrvatsko društvo sestavi praktičen sistematični spored, nakar bi se določeni referati porazdelili večjim predavateljem. Pripravljalni odbor v Zagrebu je bil izpočetka mnenja, naj si govorniki poljubno izbirajo snov za svoje referate. »Krščanska škola« je nasvetovala sledeča temata: Podrobni načrti za razne šole; verouk na nadaljevalnih šolah; šolske knjige in molitveniki; zgodnje sv. obhajilo; skrb za mladino po izstopu iz ljudske šole; mladinska društva; kongregacije; pedagoški in katehetski listi in literatura; stanovska vprašanja, izpiti i. dr. Marsikaj praktičnega, a pri nas so te stvari povečini že obdelane, oziroma urejene. — Zadnje dni je pa imel odbor v Zagrebu sejo, pri kateri se je določil spored za dvadnevni tečaj, temata pa so povzeta po že objavljenem sporedu za II. kongres v Würzburgu. Več o tem v prihodnji številki.

Pedagogika in katehetika na monakovskem vseučilišču. Dr. Josip Göttler, izredni profesor z naslovom in značajem ordinarija na vseučilišču v Monakovem, je postal redni profesor za katehetiko in pedagogiko.

Dvajsetletni jubilej škofovskega posvečenja je praznoval dne 4. aprila friburški pomožni škof dr. Fr. Just

Knecht, avtor znanega komentarja svetopisemskih zgodb. — Knecht je — kakor znano — konvertit in je nastopil že 75. leto starosti.

Sodba o spisih vseučiliškega profesorja Foersterja. Večkrat že se je predlagalo in svetovalo, naj bi kdo izmed katehetov po vrednosti pretehtal in ocenil spise pedagoга Foersterja ter označil, v koliko bi se mogla dela tega znamenitega učenjaka uporabiti tudi v katehezi. To nelahko nalogo je prevzel prof. dr. Demšar, ki je imel tozadevno zanimivo predavanje pri zborovanju »Društva slovenskih katehetov« dne 6. maja. Splošna sodba je bila, da je g. predavatelj jako dobro in spretno označil pomen Foersterja in tudi uporabo njegovih del. Ocena glede praktične vrednosti bi se dala strniti v kratek resumé: Težko je v Foersterjevih spisih kaj najti, kar ne bi bilo porabno. Značilna je pedagoška zahteva, ki jo Foerster povsod zagovarja in poudarja, da je namreč vzgoja brez vere docela nepopolna, nezadostna in brez podlage. Enega, in sicer najvažnejšega vzgojnega sredstva pa ne pozna oziroma ne navaja, namreč: zakramentov. O vzgojni moči spovedi in sv. obhajila nič ne govori.

Dr. Alf. Levčnik, ki Foersterjeva dela prav dobro pozna, se je pridružil mnenju g. predavatelja. V kratkih potezah je označil nekatera markantna vzgojna načela prof. Foersterja, ki sicer ni naš, vendar pa naš zanesljiv

zaveznik. Nekatera taka načela so: Vzgojitelj mora biti sam dobro vzgojen. — Dušo otrokovo moramo spoštovati. — Nad gojencem nikdar ne obupati; kar je dobrega v njem, se mora izrabiti. — Otroku naj se vadi v samozatajevanju in premagovanju samega sebe . . . Glede takozvanega »poučevanja« (Aufklärung) je Foerster imel takoj izpočetka pametno in trezno sodbo: Voljo je treba učvrstiti in okrepiti; pojasnjevanje samo otroka in mladeniča ne more obdržati na vojnicah. — Tehtno predavanje dr. J. Demšarja bomo objavili.

Druga točka dnevnega reda je bila določitev referentov za katehetski tečaj v Istri. Tajnik je poročal o dosežani korespondenci med našim in hrvatskim katehetskim društvom. Sprejet je bil nasvet, naj se glede referentov skliče odborova seja; kateh. društvu v Zagrebu se pa nasvetuje izprememba že sestavljenege sporeda.

Katehetske beležke.

Ugodno sodbo je izreklo koroško katehetsko društvo o Pichlerjevi knjigi »Religionsbüchlein«: »V knjižici so srečno utelešena ona načela, ki morajo temeljem zahtev dunajskega kongresa biti merodajna pri sestavi učne knjige za nižje razrede. Pichlerjeva knjiga je po uredbi in po vsebini navsolašč pripravna, da navaja tozadevne otroke za verstveno življenje, ter je obenem dobra priprava za srednjo in višjo stopnjo. Izbera tvarine docela ustreza z ozirom na pičlo število ur v prvih treh razredih. Ako bi se nekoliko izpopolnila, utegnila bi za enorazrednice popolnoma zadostovati kot edina učna knjiga. V tem slučaju bi se ji pridejal še primeren »dodatek«, kakor se je govorilo na kongresu.« —

To izjavo je društvo poslalo kn. škof. ordinariatu s prošnjo, da se sme knjižica takoj za poskušnjo vpeljati, kar se je tudi že dovolilo.

»**Kateheze za prvence**«. Te knjižice ki jo je oskrbelo naše društvo, se je razpečalo doslej okrog 500 izvodov. Daljšo oceno je priobčil »Du h. P a s t i r«. Izmed izvunkranjskih slovenskih listov, ka-

terim smo kateheze doposlali, jih doslej noben niti omenjal ni, kar je vsekako čudno, ko vendar delajo reklamo za podobne, morda slabše nemške publikacije.

Strokovnjak prof. Ferdo Heffler v Zagrebu se je o katehezah za prvence v zasebnem pismu takole izrazil: »Vašu sam knjižico več dva puta pročitao. Krasno je to delce, osobito ako uvažimo, da je to prva knjižica o toj stvari. Osobito mi se dopada ona toplina, kojom se djeci govori. Čestitam Vama i Vašemu društvu . . .«

K debati o »Zdrava« in »Češčena«. — Ker sem bral v zadnji številki »Slov. Učitelja« na str. 65. pripomnjo, »da izraz »Češčena« ne odgovarja ne grškemu ne latinskemu izvorniku«, bi opozoril na to, da angel Gabriel ni pozdravil Device Marije niti v grškem niti v latinskem jeziku in nam torej evangelij sploh ni ohranil izvornika angelskega pozdrava. In vendar ima prav vsak, kdor se sklicuje pri prevodu na izvornik; zakaj prevod iz prevoda je vedno nezanesljiv. Ali je torej mogoče rekonstruirati angelski pozdrav v prvotnem jeziku? Mislim, da. Gotovo je nagovoril angel preblazeno Devico v aramejskem dialektu one vrste, ki je bil tedaj običajen v Palestini, torej v semitskem jeziku. In kako molijo semintje Češčenomarijo? Nešetokrat sem slišal katoliške Arabce ponavljati prelepi angelski pozdrav: »Mir s Teboj, o Marija!« Ker je pozdrav »Mir s teboj« splošno običajen tudi v sv. pismu, torej v hebrejščini, zato ni dvoma, da je Gabriel tako pozdravil presveto Devico.

Kajpada ne more biti govora o tem, da bi mi namesto »Češčena« ali »Zdrava« začeli moliti: »Mir s Teboj, o Marija!« Sv. evangelist Lukež sam se ni držal čisto nič besed prvotnega pozdrava, ampak ga je prevel le po duhu, namreč s pozdravom, običajnim v grščini. Toda ker imamo Slovenci na razpolago dve besedi, okoli katerih se ravno suče prepir, zato je vendar treba vprašati, katera izmed njih izrazi boljše prvotni pozdrav. Nikakor nočem odločiti tega vprašanja; le par misli naj povem v preudarek.

1. Ko bi bil Arabcu pozdrav »Mir s teboj« tako svet, da bi ga rabil samo liturgično, kakor ga zdaj mi v latinščini rabimo le pri liturgičnih opravilih, bi pač nikakor ne kazalo uvajati besede »Zdrava«. Toda Arabci se tudi v vsakdanjem življenju med seboj tako pozdravljajo.

2. Vendar ne kar vprek. Mohamedanski Arabec ne bo nikdar pozdravil katoliškega z besedami »Mir s teboj«, pa tudi katoličan ne mohamedanca. Ta pozdrav velja vselej le istovercu, ima torej na sebi nekaj religioznega.

3. V družabnem občevanju rabijo Arabci ta pozdrav pri srečavanju, pri prihodu in pri slovesu. Ali rabijo Slovenci kje besedo »Zdrav« kot pozdrav ob vseh teh prilikah, tega ne vem. Le to vem, da se v mojem domačem kraju na Dolenjskem ne rabi nikdar sicer nego pri slovesu.

Če vse povzamem, se mi zdi, da bi lažje pritegnil zagovornikom sedanjega izraza »Češčena«. Dokaz iz grškega ali latinskega teksta ne velja čisto nič, ker se naslanja na prevod, ne na izvornik. In če že prevajamo iz grščine ali latinščine, ne vem, zakaj bi morali prevajati čisto doslovno, ko se niti evangelist ni zmenil za besede izvornika. Izvornik pa izraža nekaj religioznega, kar zadene gotovo boljše beseda »Češčena«, nego »Zdrava«. Pa tudi zato je besedo »Zdrava« težko položiti v usta angelu Gabrielu namesto prvotnega pozdrava »Mir s Teboj«, ker se — vsaj ponekod — rabi kot pozdrav izključno le ob slovesu; angel pa je pozdravil Devico Marijo, »ko je k njej prišel«, pravi evangelist.

Prof. dr. Zorè.

Modre previdnosti je treba zlasti pri pouku za sv. spoved in za sv. obhajilo. O priliki prvega sv. obhajila je namreč večkrat opaziti, da nekateri otroci ne kažejo pravega veselja, marveč so nekako bojazljivi, plašni, nemirni. Odkod to? Star praktikus je nedavno zapisal: »Iz svojih otroških let se spominjam, da sem se zmerom bal, ko sem šel k svetemu obhajilu; morila me je bojazen, kaj, če bi bilo sv. obhajilo nevredno!

Tudi vem, da so mi drugi tovariši enako tožili... Najbrž se je tudi tu ob pripravljalnem pouku — v najboljšem namenu sicer — le preveč poudarjala strašna nesreča nevrednega svetega obhajila...«

Opuščen zaklad. O priliki evharističnega kongresa na Dunaju je bil priredil ravnatelj c. kr. dvorne knjižnice vitez Karabacek razstavo starih, ilustrovanih katekizmov, izpopolnjeno z nekaterimi proizvodi novejših in najnovejših dobe. Katehet V. Pichler je nato objavil o poslikanih katekizmih obširno razpravo (»Christl.-pädagog. Blätter«, 1913 in 1914). Iz nje povzamemo samo eno stvar, ki je značilna za puščobo sedanjih naših učnih knjig za veronauk. Pichler pravi med drugim: »Če si ogleđamo lepe stare katekizme blaženega Petra Kanizija, škofa Maltitza in Hellinga, patra Mihaela S. J. in drugih — potem pa današnji katekizem, tedaj se zdi, kakor da je tudi pri nas besnel vihar boja zoper svete poudobe, ki je zapustil za seboj praznoto in puščobo ter uničil vse, kar je nekoč ustvarila vere in svete ljubezni prešinjena umetnost; prizanesel ni niti poudobi križanega Zveličarja. Naš katekizem nima na sebi niti najmanjšega verskega znamenja. Kdor ne bi razumel jezika, v katerem je tiskan naš katekizem, ne bi niti vedel, da ima verstveno knjigo pred seboj... Še celo najslabša računica ima kaj mikavnega za opremo, knjiga pa, ki otrokom posređuje verstveno znanje, je mrzla, hladna, brez mika, razen če imajo otroci toliko spoštovanja in ljubezni do svete vere, da nekoliko tega spoštovanja odpade tudi na knjigo. Toda število takih učencev in učenk je čedalje revnejše... Zanimivo bi bilo izvedeti, kdo je v prvi vrsti pritiskal, da so slike izginile iz katekizmov; ali morda mračni janzenizmovci?... Vsekako so tisti, ki so to zagrešili, pripravili otroke ob veliko plemenitega, blažega in svetega veselja, pa tudi ob izbornem sredstvu, ki bi pripomoglo, da bi mladina jasneje umevala verstvene nauke, jih bolje v spo-

minu ohranila ter se navzela močnih nagibov za lepo življenje po veri. Ako bi pustili, da bi se nam ta nedostatek še nadalje očital, bi to tem škodljiveje vplivalo, čimveč se za prikupno opremo drugih knjig in za nazornost drugih predmetov stori. Ta pomanjkljivost naših katekizmov se je že čestokrat grajala, zato so skoraj vse novejšje izdaje katekizmov več ali manj opremljene s sličicami in ponazorili.« (Omenjamo, da med avstrijskimi narodi v tem oziru prednjačijo Čehi, ki so si že leta 1911. oskrbeli lepo ilustrovan »Veliký Katechismus Katolíckého náboženství«. Slike je uredil dr. Podlaha v Prahi. Dobiva se v c. kr. založbi šolskih knjig.)

Zgledí.

Iz Napoleonovega življenja. Kako je veliki vojskovodja in zmagovalec vpričo svojih generalov zatrjeval, da je bil najlepši dan njegovega življenja dan svetega obhajila — je splošno znano. Priporočuje se pa o njem še več zanimivih anekdot, ki pričajo, da se mu je slovesnost prvega sv. obhajila vtisnila neizbrisno v spomin. Ko je bil na vrhuncu zemeljske slave, vendarle ni pozabil onega preprostega duhovnika, ki ga je pripravljal na ta najsrečnejši trenutek v življenju. Nekoč je jezdil na čelu svoje zmagoslavne vojske proti Italiji. Kar zapazi nekega redovnika. Bistro ga pogleda; bliža se mu ter mu s prijaznim in ljubeznivim glasom zakliče: »Pater, komaj sem vas spoznal! Vi ste me pripravljali na prvo sv. obhajilo, na ta najsrečnejši dan mojega življenja.« Nato ga prime za roko, ga objame ter mu v znamenje hvaležnosti določi dosmrtno plačo.

Iz časa njegovega pregnanstva so se tudi ohranili zanimivi podatki, ki pričajo o njegovi poživljeni veri in o ponovljeni pobožnosti. — Dalj časa po Napoleonovi smrti pokličejo francoskega škofa k neki bolni dami; bila je hči francoskega generala iz Napoleonove dobe. Škofa je ganila globoka vernost in iskrena pobožnost dotične gospe, ki je izjavila, da se ji je za trdno versko prepričanje zahvaliti najprej Bogu, po-

tem pa cesarju Napoleonu. »Moji starši,« tako je pripovedovala, »so se nahajali na otoku sv. Helene z Napoleonom vred. Nekega dne — imela sem takrat deset let — mi pravi cesar: 'Otrok moj! Tvoj stan in tvoje razmere so take, da ti bodo pozneje pretile velike nevarnosti. Zavarovati se moraš pred njimi z vero. Dolžnost staršev bi bila, da bi te v verstvenih rečeh poučili; toda ker so sami brez vere, te bom jaz sam poučeval.'

Dve leti sem hodila večkrat na teden s katekizmom v roki k cesarju; ko sem imela 12 let, mi reče nekega dne: 'Zdaj pa dosti znaš; čas je, da greš k sv. obhajilu. Poklical bom duhovnika s Francoskega, ki naj te pripravi za prvo sveto obhajilo, mene pa za smrt.' — To je cesar tudi izvršil. Ko se mu je bližala zadnja ura, je zbral okrog svoje bolniške postelje vse zveste prijatelje, ki so ostali v pregnanstvu pri njem. Vpričo njih je dokazal, da hoče umreti kot otrok katoliške Cerkve, ter je z vso pobožnostjo prejel sv. zakramente za umirajoče. Izrekel je zahvalo Bogu, ki mu je poslal nesrečo ter mu dal s tem priliko, da je šel vase in se spokoril...«

Povrnitev v katoliško Cerkev — uspeh dobroteljnosti in molitve. V Ljubljani je dne 23. januarja umrl občeznani zdravnik dr. Gallatia, ki je bil v mladostni nepremišljenosti odpadel od svete Cerkve ter postal protestant. Srečnega se ni čutil. Bolnike je pa zdravil z izredno ljubeznivostjo; navado je tudi imel zadnji čas, da je tega ali onega bolnika, zlasti če ni mogel plačati, prosil, naj izmoli zanj vsaj eno češčenomarijo. Tudi usmiljene sestre so zanj mnogo molile. V bolezní je poklical svojega sošolca župnika P. ter ga prosil, naj mu pomaga vrniti se v katoliško Cerkev. Vidno ginjen je molil katoliško veroizpoved, nakar je ves vdan prejel sv. zakramente. Prosil je g. P., naj ga še večkrat obišče. Pri zadnjem obisku se je prisrčno poslovil od nje z vzklikom: »Z Bogom, prijatelj!« ... Da je zadobil pokojni doktor milost izpreobrnjenja, je brez dvoma pripisati kolikor-toliko tudi njegovi dobrotljivosti do revežev. Ako so ga revni pacienti vpra-

šali za račun, je imel navado odgovoriti: »Bodo že drugi plačali; če me rabite, le pokličite me, bom prišel tudi na

dom.« — Umrli je kot žrtev svojega poklica. Pri neki operaciji si je zastrupil kri.

Učiteljski vestnik

Usposobljenostne preizkušnje, ki jih je vodil predsednikov namestnik ravnatelj A. Črnivec v Ljubljani, so bile dovršene dne 25. aprila. Usposobljenostno spričalo so prejeli sledeči gg. kandidati in gđne. kandidatnje: Jožef Bernot, nadučitelj, Vel. Podlog pri Leskovcu, za meščanske šole s slovenskim in nemškim učnim jezikom (iz I. strokovne skupine); Albin Lajovic, def. učitelj na Mirni, za mešč. šole s slov. in nem. učnim jezikom (iz I. strok. skupine); Ferdinand Šentjunc, def. učitelj v Sromljah, za mešč. šole (iz II. strokovne skupine); Lea Levec, def. učiteljica v Ljubljani, za mešč. šole z nem. učnim jezikom (iz I. strok. skupine); Marija Sodnik, def. učiteljica na Blokah, za mešč. šole s slov. in nem. učnim jezikom (iz III. strok. skupine). Dopolnilno preizkušnjo iz nemščine kot učenega jezika je napravil Lovro Jevnikar, def. učitelj v št. Vidu pri Zatičini. Dalje so prejeli usposobljenostno spričalo za ljudske šole s slov. in nem. učnim jezikom: Franc Bozja, prov. učitelj v Želmljem; Leo Cepuder, suplent v Zatičini; Maks Jovan, prov. učitelj v Kamniku; Emil Žan, prov. učitelj na Vačah; Terezija Črnalogar, prov. učiteljica v Višnjigori; Ivana Čuk, prov. učiteljica na Blokah; Davorina Dežela, prov. učiteljica v Idriji; Ana Hirschman, prov. učiteljica v št. Lambertu; S. Alojzija Jager, prov. učiteljica v Celju; Justina Kavšek, supl. v Begunjah pri Cerknici; Mihaela Kosmač, supl. v Preski; Katarina Košiša, bivša supl. v Jaršah; Berta Lapajne, prov. učiteljica pri Sv. Gregoriju; Ana Mencin, prov. učiteljica v Ljubljani; Marija Noč, prov. učiteljica v Trziču; Josipina Oberman, supl. v Ribnici; Marija Peterlin, prov. učiteljica v Radencah; Terezija Podboj, prov. učiteljica v Loškem Potoku; Marijana Potočnik, prov. učiteljica v št. Vidu pri Vipavi; Julija Prestor, prov. učite-

ljica v Gradacu; Angela Vode, supl. na Brezovici; S. Rozalija Zdolšek, prov. učiteljica v Celju. — Za nemške šole: Amalija Erker, prov. učiteljica v Koprivniku; Frida Mikula, volonterka v Ljubljani; Marija Zehrer, bivša prov. učiteljica v Inomostu.

Razširjena je dvorazrednica v Čatežu v trirazrednico, in enorazrednica na Telčah v dvorazrednico.

Častni naslov »gospa« je priznalo naučno ministrstvo vsem nadučiteljicam in ravnateljicam.

Učiteljske izpremembe. V seji c. kr. deželnega šolskega sveta dne 1. maja so bili imenovani p. n. gg. učitelji in gđne. učiteljice: Jeretina Karel, prov. učitelj v Ljubljani, za Domžale; Bajec Ljudmila, prov. učiteljica v št. Vidu nad Ljubljano, za Vel. Lašče; Petrič Franc, nadučitelj v Naklem, za III. deško šolo v Ljubljani; Sakotnik Angela, učiteljica na Vačah, za šolo na Savi ob juž. žel.; Minkuš Avgust, prov. učitelj v Ljubljani, za Leše; Zirc Pavla, prov. učiteljica v Stopičah, za Novo mesto; Sadar Mirko za Postojno; Seppe Ljudmila kot def. učiteljica za Polšnik; Podobnikar Pavel, prov. učitelj v Rovtah kot nadučitelj istotam; Ambrožič Josipina, učiteljica v Vipavi, za Slavino; Vranič Terezija, prov. učiteljica v Lešah, za Bohinjsko Bistrico; Cepuder Marija kot def. učiteljica v Papežih; Žgur Marija, učiteljica na Trati pri Poljanah, za Radomlje.

Premeščena sta: Češnik Karel, nadučitelj v Knežaku, v Cerklje na Dol.; Ažman Leopold, uč. vod. v Žabnici pri Škofji Loki, kot učitelj v Sodražico.

Stalni pokoj je dovoljen gđni. Mikec Frančiški iz Žužemberka; začasni pokoj pa gđni. Zagorjan Mariji, učiteljici v št. Rupertu,

in gđčni. Kral Mariji, učiteljici v Hrušici.

Nadomestitve. Prov. voditeljstvo enorazrednic je poverjeno gg. in gđčnam.: Vodopivec Emiliji v Orehku; Sajovic Mariji na Šenturški gori; Bozja Frančišku v Blagovici; Kregar Viktorju v Zalem logu.

Suplentska oz. provizorična mesta so podeljena gđčnam.: Škerl Antoniji v Cerkljah na Dol.; Zwölf Ivani v Cerknici; Lavrič Karolini na Brezovici.

Dopust radi bezelni imajo: gđčna. Verbič Matilda v Spod. Karteljevem (supl. gđčna. J. Znanec); gđčna. Levec Lea v Ljubljani (supl. gđčna. Vidic Mara); gđčna. Marinko Marija na Vrhniki (supl. gđčna. Božič Frančiška); g. Vidic Edvard v Retečah (supl. gđčna. Kastelic Marija); gđčna. Sirknik Hermina na Breznici (supl. gđčna. Lilleg Margareta).

Dopust radi študij imajo gg.: Pleničar Josip, nadučitelj v Kropi (supl. gđčna. Ažman Antonija); Slapšak Julij, nadučitelj v Radovljici (supl. gđčna. Potočnik Helena); Sadar Friderik, učitelj na Koroški Beli (supl. gđčna. Rihteršič Frančiška); Završnik Alfonz in Grčar Viktor, učitelja v Ribnici (supl. gđčni. Merala Leopoldina in Novak Alojzija); Josip Wagner, uč. v Sp. Šiški (supl. Rud. Wagner).

Za razvoj zavetišč se intenzivno zanimljejo tudi najvišje šolske oblasti. V dneh od 7. do 28. maja se vrši v Gradcu poseben tečaj, namenjen izobrazbi učiteljev, ki naj bi se zavzeli za mladinsko oskrbo. V ta tečaj so pozvani tudi naši tovariši gg.: Bajec Janko, Cepuder Josip, Drašček A., Fabinec Frančišek in Jeglič Janko.

Naša zborovanja.

Pouku in razvedrilu. Ljubljanska podružnica »Slomškove zveze« je bila določila dan 30. aprila za izlet v Zagorje ob Savi, kamor se je z jutrajšnjim vlakom istega dne odpeljalo 44 izletnikov, da si ogledajo zanimivosti ondodnih industrijskih podjetij. Učitelj-

stvo ljubljanske podružnice je pa hotelo obenem Zagorjanom pokazati, da so se drugod demokraško-liberalnega prahu že precej bolj otesli kot v Zagorju, in da v vrstah krščanskomislečnih bojnikov koraka drugod naše za blagor slovenskega ljudstva vneto učiteljstvo, dočim so zagorski in topliški učitelji še tako zamotani v liberalne povoje, da ob našem posetu nikogar niti na spregled ni bilo, razen odločne naše zastopnice gđčne. Ive Jagrove, ki nas je prišla z nekaterimi okoliškimi tovariši in tovarišicami pozdravit.

Ekspedicija naša se je prav dobro obnesla. Načelstvo rudnika kakor tudi tovarniškega podjetja za steklene izdelke nam je bilo z veliko vpludnostjo in prijaznostjo na roke, tako da nam je bilo moč vse podrobnosti natanko ogledati. Predvsem pa nudi steklarnica toliko zanimivosti, da je osobito za učitelja izredne važnosti in vrédnosti, ako se more na lastne uči poučiti o fabricaciji steklenine.

Med skupnim obedom sta izletnike v Ranzingerjevi restavraciji pozdravila dva okoliška župana: litijski in smartinski. Litijski župan g. Oroslov Bric je v daljšem in iskrenem nagovoru opisaval velik pomen katoliškega učiteljstva med slovenskim ljudstvom ter poudarjal: »Katoliški učitelji ste pionerji prave kulture. Naše ljudstvo vam je prav tako vdano, vas spoštuje in ljubi, kakor svoje vnete duhovnike. Privošči vam pa tudi izboljšanje gmotnega stanja. Naši zastopniki so glasovali za izboljšanje plač z ozirom na »Slomškovo zvezo«, kateri pripada že večina kranjskega učiteljstva. »Slomškovi zvezi« naj se zahvalijo liberalni učitelji, ker bodo tudi deležni priboljška...«

Izletnike je brzojavno pozdravil domači g. kaplan Kete, ki je bil radi bolehnosti na dopustu. Prijetna dolžnost nas sili, da se predsedniku Jegliču toplo zahvalimo za vso skrb, ki jo je imel ob aranžiranju izleta. Hvala tudi g. kaplanu Francu Kokel za ljubeznivo spremstvo.

Učiteljska protialkoholna zveza. Dne 8. aprila je zborovala v abstinenčni gostilni v Unionu »Učiteljska protialkoholna zveza«. Predsednik Jul. Slapšak

pozdravi 27 navzočih članov, posebno prvoboritelja svetnika Kalana, nato pa podeli besedo nadučitelju Jankotu Grad, ki predava o dolžnosti učitelja do »Svete vojske«. V svojem navdušenem referatu poudarja, da je učitelj že po svojem častnem stanu z duhovnikom vred poklican delovati za abstinenco. Ali naj gledamo, kako se bo vzgojil nov rod pijancev? Bodimo sami udje »Svete vojske«, pa pridobivajmo zanjo tudi druge. Častno je za učitelja, če je sam abstinent, še bolj častno zanj, če zbira vojsko okrog sebe za abstinenco. Prva abstinencijska četa so šolarji. Dolžan pa je učitelj delovati za »Sveto vojsko« z duhovnikom vred tudi zunaj šole s predavanji. Stare nezdrave navade, vsled katerih ljudje mislijo, da se n. pr. ob pustnih dneh, žeganju, krstu, pogrebu, kupčiji itd. mora piti, je treba brez-pogojno odpraviti.

Svetnik Kalan je pozdravil udeležence v imenu »Svete vojske« ter izrekel željo, naj bi bilo v bodoče protialkoholno učiteljstvo malo bolj agilno. »Učiteljska protialkoholna zveza« naj bi prevzela vse delo, ki spada v šolsko področje. Ta zveza naj bi: 1. imela v evidenci učiteljstvo in propagirala za pristop; 2. razposlala naj bi vsako leto okrožnico vsem šolam, da se izvede statistika in evidenca; 3. učiteljski listi naj bi imeli stalno rubriko o protialkoholnem delovanju; 4. zveza naj bi pre-skrbovala vloge na šolske oblasti, v kolikor se tičejo šolstva, ter skrbela, da bi visele protialkoholne podobe v vsaki šolski sobi, v vsakem društvenem prostoru itd.

Ker je nadučitelj Jul. Slapšak predsedništvo odložil, je bil po vzkliku izvoljen predsednikom nadučitelj Janko Grad, podpredsednikom Rud. Hrovat, tajnikom Iv. Bezeljak. Drugega tajnika bo predsednik sam izbral. Blagajnikom je bil izvoljen Fr. Lavtižar, nadučitelj v Šiški, odbornikom pa gdčna. Terezija Kovačič in nadučitelj Jul. Slapšak. Ob sklepu zborovanja je izrekel svetnik Kalan dosedanjemu predsedniku Slapšaku zahvalo; sklenil je z željo, naj se zanaprej začne nova era v učiteljskem protialkoholnem delovanju. Fr. Petrič.

Podružnica »Slom. Zveze« za kamniški okraj je imela 16. aprila svoje zborovanje v Kamniku, kjer je tov. predsednik poročal o tekočih zadevah naše podružnice. Nato se je definitivno določil »Medvedov« koncert na dan 14. junija, oziraje se pri tem na druge prireditve in razne ovire.

Udeležba na zborovanju ni bila ravno pičla, toda redno pogrešamo nekaj članov, ki so navadno eni in isti. Upamo, da bodo odslej vsi »mlačneži« postali »gorečniki«, ker sicer jih bo treba energično podrezati. —

Takoj po končanem zborovanju je bila vaja za koncert, ki bo obsegal bogat spored pevskih točk, med temi St. Premrlova »Slovenska govornica«, zložena na tekst Medvedove pesmi in A. Svetkova »Ponte dei sospiri«. Teh dveh pesmi še niso nikjer proizvajali; prva skladba je prirejena nalašč za ta koncert. Posvetil jo je skladatelj g. Premrl vsemu slovenskemu krščansko mislečemu učiteljstvu, ki se mu iz srca zahvaljuje za odkritosrčno naklonjenost.

Za koncert se kaže v naših učiteljskih vrstah veliko zanimanje in navdušenje osobito med pevci, ki so si sicer naložili s tem gmotnih žrtev, toda jih bodri zavest, da jih bo vsa poštena slovenska javnost podpirala pri tem kulturnem delu.

Fr. K.

Vrhniško-logaška podružnica »Slo-mškove zveze« je po precej dolgem odmoru zopet zborovala na Vrhniki dne 12. marca. Udeležba je bila tudi tokrat nadvse zadovoljiva; pozdravili smo prvič v našem krogu tudi nekaj novih tovarišev in tovarišic. Glavna točka zborovanja je bilo predsednikovo poročilo o zakonskem načrtu glede regulacije naših plač. Živahna debata je končno izzvenela v skupno željo: Čim prej, tem bolje! — Glede izleta, ki ga podružnica vsako leto oskrbi svojim članom, je bila splošna želja, da bi letos šli na Gorenjsko, morda k belopeškim jezerom; vendar se natančneje o tem domenimo pri prihodnjem zborovanju, ki bo 4. junija ob 4. uri popoldne na Vrhniki v navadnih prostorih. Na svidenje zopet v tako lepem številu kot zadnjič!

M. J.

Razpis nagrade. »Društvo za krščansko vzgojno vedo« je bilo že leta 1912. razpisalo nagrado za povoljno rešitev vprašanja: »Wie weit sind die moralpädagogischen Forderungen F. W. Foersters in unserem heutigen Schulbetriebe anwendbar«. Doslej društvo še ni prejelo nobene ugodne razprave; radi tega je obrok podaljšan do leta 1915. Razprava ne sme presegati pet tiskanih pol, obsegati pa mora vsaj tri pole. Prva nagrada znaša 400, druga 200 mark. Izdelke sprejema nadučitelj Habrich — Xanten. (Rensko-pruska provinca.) — Ker se je tudi v slovenskem katehetskem društvu že večkrat omenjalo, naj bi se več poznavelec Foersterjevih del lotil podobne razprave, kot zanjo zgoraj označeno društvo razpisuje lepo nagrado, opozarjamo tem potom vse prijatelje Foersterjevih del na ugodno priliko. Morda se kdo najde, ki bi o tem najprej predaval pri sestanku slovenskih katehetov, potem pa bi predavanje priredil v obliki daljše razprave — v nemškem jeziku.¹

Argumentum baculinum. Sodbe glede domovinske pravice brezovke v šolskih prostorih — so različne. Splošno se smatra kot napredek, da so povečini ta strah iz šole izrinili. Dobé se pa še pedagogi, ki brezovemu olju pripisujejo še vedno precejšnjo zdravilno moč. Ali naj jih potisnemo v vrsto nazadnjakov? V »Korr. Bl.«, št. 3, je zapisal nekdo takole sodbo o mladinskem strašilu: »Po 17 letih sem se prepričal, da bi moral biti človek ali svetnik ali pa vsaj vzgojevalni umetnik, če bi hotel brez telesnega strahovanja ohraniti lep red v šoli. (Kar nasplošno bi te trditve že ne mogli podpisati. Op. ured.)

Čemu bi se zmerom sklicevali na Rousseauja, Goetheja in Foersterja? Noben izmed njih ni prištet med svetnike, Foerster še katoličan ni postal. Kar ti zatrjujejo, ni vselej de fide. Še

zmerom bo ostalo res, da je doma pečen kruh boljši kot pekovski, in da so bili svetniki bliže božjemu razodenju nego ti oznanjevalci humanitete.

Kdo je bil bolj mil kot sv. Benedikt, ki ga slikajo s palico v roki! Šibo utegneš suo tempore rabiti prav s pridom, pa si kljub temu mil in ljubezniv. O sv. Benediktu ne moremo reči, da ni bil dober in velik pedagog. — Alban Stolz svari pred preveliko strogotjjo; nekje popisuje, kako je discipliniral malega dijaka, ki ga nikdo ni mogel več krotiti. Rekel mu je: »Henrik, ti zaslužiš šibo. Toda ne boj se, da bi te jaz kaznoval; ako te izlepa ne bom mogel voditi, potem te moram odsloviti.« Od tega trenutka, pravi Alban Stolz, je bila njegova trma strta. Ko je nato opravil sv. spoved, je bil presrečen. Vzdihnil je: »Kako ljubezniv spovednik!«

Tako sloveči profesor Alban Stolz. Toda vsakdo ni Alban Stolz. — Ne koč mi je pripovedoval preprost mož, da se je bil v mladosti pregrešil z malo tatvino. Oče ga je zasačil ter ga nato z vrvjo dodobra našeškal. Od tistega časa mu ni niti na misel več prišlo, da bi še kdaj izmaknil kaj tujega. Samo resen ukor bi bil težko tako močno učinkoval.

Vsak pedagog, zlasti še duhovnik, pa vé, da mora biti njegova roka mila in mehka in da ne sme lomastiti. Vsak duhovnik vé, da je njegov vzor, nebeški prijatelj otrok — Jezus, vzvišen nad vse pedagoge in da je njegova vzgojna metoda — ljubezen. Star župnik mi je nekoč zatrjeval, da dobra babica bolje razumeva, kako z otroki ravnati, kot marsikak velik pedagog, ki je večkrat »turbatus et motus sicut ebrius, et omnis sapientia eius devorata«.

Peklenska vzgoja. Pot me je pripeljala v sosednjo primorsko vas. Sedež županstva, šola, cerkev z župniščem — sedaj brez duhovnika. Že ko sem stopil iz železniškega voza, so se usuli iz nje števlni mladi parčki kmetiškega stanu iz bližnjih in daljnjih vasi. — »Na ples

¹ Glej poročilo o katehetskem sestanku dne 6. maja v Ljubljani.

gremo,« so mi odgovorili na vprašanje. V zaduhli dvorani ciganska godba — ples. V gostilniških in vseh stanovanjskih prostorih hiše mešana družba, sama med seboj. Vino teče od miz, vse je v zelenju in cvetju, klafar-

ske pesmi, vse razgreto, nič sramežljivosti. Toaleta obeh spolov zelo elegantna, bil sem — berač. Med njimi vaški — nadučitelj, pri blagajni — tamošnja gđčna učiteljica! Brez komentarja! B—ski.

Raznoterosti

Skupna šolska maša ob nedeljah in praznikih. Ljubljanski kn. šk. ordinariat je predložil šolski oblasti načrt in poziv, naj se uvede za posamezne ljubljanske ljudske šole obligatna šolarska maša. C. kr. mestni šolski svet je predložo v splošnem odobril. Čas skupne službe božje in cerkve so povečini tudi že določene. Deželni šolski svet naj blagovoli vse potrebno odrediti, da ne bo pozneje prerekanja, tožbâ in nesoglasja ne glede nadziranja, ne glede disciplinarnih sredstev, ne glede zbiranja otrók itd. Tudi naj se poskrbi, da se bodo v slučaju pomanjkanja primernege časa in prostora združili samo deški zavodi skupaj, ne pa deški in dekliški obenem. —

Z uvedbo skupne šolske službe božje se je po 20 letnem dreganju vendarle izpolnila želja mnogih vnetih mladino-ljubov, vzgojiteljev in župnikov ljubljanskih. Težav in nasprotovanja ne bo manjkalo; katehetje bomo imeli poleg dosedanjih bremen še eno novo precej občutno; a bremen se ne strašimo, ako se bo na ta način povzdignilo verstveno življenje mladine, ako bo rastla ljubezen do Cerkve in se bo utrdilo in okrepilo vestno obiskavanje nedeljske službe božje. Verska vzgoja in praktično krščanstvo ljubljene mladine je in mora biti vsakemu katehetu prva in glavna briga. Zato pa odločno zavračamo in obsojamo, ako bi kdo okrog trosil, kakor da smo katehetje vpeljavi šolarske službe božje nasprotni. Če pa kdo opozori na stvari, ki jih je treba poprej urediti, s tem še ne postane nasprotnik skupne službe božje.

Jubilej učenjaka. Dvorni svetnik dr. Oton Willmann je slavil dne 24. aprila 75. rojstni dan. Katol. učiteljsko društvo za Zgor. Avstrijo in za Solnograd mu je

za to priliko posvetilo posebno slavnostno knjigo: »Festschrift zum 75. Geburtstage des Herrn Hofrates Dr. Otto Willmann«, v kateri so zbrani pedagoški sestavki znamenitejših šolnikov sedanje dobe. Med njimi so zastopani dr. F. W. Foerster (Willmann als Pädagoge), W. Pichler (Willmanns Verdienste um die Katechetik), dr. Ernst Seydl (Jugend-erinnerungen an Otto Willmann), dr. Albert pl. Ruville (Bedeutung der katholisch gerichteten Geschichtslehre für die Erziehung) etc.

Omenjamo, da je Willmann dalj časa deloval na dunajskem pedagogiju, potem na nemški univerzi v Pragi kot profesor modroslovja in pedagogike. Stalni pokoj mu je bil dovoljen l. 1903. Sedaj živi v Litomericah ter je kljub visoki starosti še vedno delaven.

Pravico javnosti je podelil naučni minister ljubljanskemu dekliškemu liceju, kakor tudi liceju v Pulju in v zavodu »Notre Dame« v Gorici. Vsi ti zavodi imajo tudi pravico podeljevati pravomočna zrelostna spričevala.

70 letnico je praznoval 22. aprila znani profesor apogetike na vseučilišču v Friburgu: P. Albert Marija Weiss. K dominikancem je pristopil l. 1976., ko je že bil šest let doktor bogoslovja in profesor bogoslovja v Freisingu. Njegovo delo »Apologie des Christentums« je izšlo že v 4. izdaji; priborilo mu je svetovno slavo. — Papež Pij X. mu je ob 70 letnici lastnoročno izrazil svoje čestitke.

Važna dolžnost katoliškega ženstva. Na drugem avstrijskem kongresu katol. ženstva na Dunaju (od 14. do 19. aprila t. l.) je bila med drugim sprejeta tudi sledeča tehtna resolucija: »Zbor avstrijskih ženâ poudarja važno dolžnost vsega

katoliškega ženstva, naj odločno deluje zoper nevarnosti, ki prete v *er st ven i* vzgoji, in sicer s tem, da pospešuje verstveno odgojo po družinah in da pri pouku prostovoljno sodeluje. (Laiške kateheze.) Zbor se zaveda, kolike važnosti je obligatni verstveni pouk na državnih šolah, zato naj bo sveta dolžnost vsake zavedne avstrijske državljanke, da v slučaju potrebe uporabi vse dovoljene pomočke v varstvo postavno zamčenega verskega pouka.*

Novi šolski zakon v Belgiji ima določilo, po katerem dobe vse, torej tudi privatne katoliške šole, enakomerno državno podporo. Državna oblast ne pozna razločka med privatnimi in državnimi šolskimi zavodi; enako je tudi starejšem prepuščeno, da slobodno vpisujejo svoje otroke v državno ali pa v privatno katoliško šolo.

75. rojstni dan je praznoval dne 24. aprila znani učenjak in pedagog: dvorni svetnik Oton Willmann. Zgornje-avstrijsko učiteljsko društvo je za to priliko izdalo posebno slavnostno spomenico s sestavki znamenitejših pedagogov. Sv. oče Pij X. je podelil slavljencu veliki križ reda sv. Jurija.

Nostrifikacija rimskih — bogoslovnih doktorskih diplom. Avstrijsko ministrstvo za pouk in bogočastje je dne 16. marca 1914 odredilo, da smejo teološke fakultete tudi brez dosedaj predpisanega posebnega ministrskega dovoljenja pod navadnimi pogoji (zrelostno spričalo, dovršene bogoslovne vednosti, disertacija in en rigoroz) rimske doktorske diplome nostrificirati. Rimski zavodi, ki podeljujejo doktorske diplome in ki pridejo v poštev, so: Gregorijanska univerza, rimski seminar pri sv. Apollinaru, »Collegium Urbanum de propaganda fide« in sedaj tudi Collegium Anglicum dominikanskega reda. — Ministrstvo pa podeljuje z ozirom na izredno znanstveno delovanje posameznih kompetentov še posebne ugodnosti.

Beseda k vprašanju o preuredbi pouka v nemščini. Od več strani se izreka želja po razširjenju nemškega pouka v ljubljanskih ljudskih šolah. Vobče prevladuje mnenje, da naj se prične z nemščino že v II. razredu, osamljene so pa

želje, da bi se v višjih razredih poučevali posebni predmeti (kakor zemljepis in zgodovina) v nemščini, kajti to ne pomeni le utrakvizacijo naših šol, ampak tudi veliko oškodovanje dotičnih predmetov, ker tvarina za nemški pouk bi se morala izdatno skrčiti, če bi hoteli, da se učenci sploh kaj nauče. — Večji uspeh v nemščini brez oškodovanja drugih predmetov bi se pa dosegel, če bi se nemščini dodala še ena ura v višjih razredih, ki bi se porabila le za govorne vaje (konverzacijo); učna snov bi se pa ne jemala iz beril, ampak iz vsakdanjega življenja. Tako se uče tudi odrasli iz konverzacijskih knjig prav lahko tujih jezikov.

—a—

Ustanovitelj otroških vrtcev umrl.

Na Dunaju je umrl ravnatelj Albert S. Fischer, ki je ustanovil prve otroške vrtce v Avstriji. Na polju mladinske vzgoje je deloval 50 let; dosegel je visoko starost: 84 let.

Za skrajno silo. V prisilni delavnici bodo — tako se čuje — v skrajni sili segli po brezovki, ako pri takozvanih korigendih v vzgojevališču vsi drugi vzgojni pomočki ne bodo nič izdali. Brezovka bo pa smela storiti svojo dolžnost edinole v pričo zdravstvenega nadzorstva.

Šola na prostem. Razpravljalo se je že večkrat o šoli pod milim nebom, a pri nas nismo prišli za stopnjo dalje. Počasni smo, tičimo dostikrat v zatohlih sobah; ko pa zagleda beli dan kak članek o šolskem gibanju po drugih deželah, se čudimo. — Poglejmo starodavni Rim! Tamkaj se te vrste šole množe in rastejo, da se jih nahaja že troje vrst. — Najzanimivejša je šola, ki bi jo lahko nazvali »potovalka«. Učenci imajo zložljive klopi, ki jih nosijo kakor vojaki tornistre. »Stopaj!« zapove učitelj, in mali polk maršira za svojim vodnikom zdaj v krasen park kake vile, zdaj v hladno senco zgodovinske - romantične razvaline, zdaj zopet pod streho kakega gospodarskega poslopja itd. Vedno na prostem. Z velikanskim veseljem gredo otroci v šolo, saj gredo, da vdihavajo življenje, saj se uče zunaj ozkih šolskih zidov v neposrednem stiku z naravo. Iz šolskih zvezkov pa čitaš nalogo: »Se-

daj šele živimo!» — Drugo vrsto teh šol, tudi na prostem v svežem zraku, bi imenovali »stalnico«. To je šola, ki ne zapusti svojega prostora in se nahaja v lepi baraki-senčnici, odprti razgledu na vse strani. Od slučaja do slučaja pa se baraka lahko popolnoma zastre ali zapre. Pouk je torej tudi v slabem vremenu mogoč. Tretja vrsta je nekaka šola »selilka«. Pouk teh šol se vrši ob ugodnem vremenu na šolskem vrtu — ali na ravni strehi (terasi) šolskega poslopja, ob slabem vremenu je pa pouk, kakor pri nas, v navadnih šolskih sobah. In glej! Zdravniške preiskave so dognale, da se učenci teh šol splošno in organsko jako lepo razvijajo, opaža pa se tudi njih napredek v inteligenci!

Fr. Kuhar.

Badenski naučni minister za krščansko šolo. V badenskem deželnem zboru je ob proračunski debati svobodomiselnja ljudska stranka stavila tudi predlog, naj

se šolski zakon v toliko izpremeni, da bi imel učitelj pravico odkloniti verstveni pouk, če se ne vjema z njegovim osebnim prepričanjem. Predlog je naučni minister odločno zavrnil, sklicujoč se na voljo pretežne večine krščanskega prebivalstva, ki bi napravilo upor, ako bi se verouk izključil iz šol... »Ločitev šole od Cerkve bi pomenila ločitev Cerkve od države... Radi malega odstotka svobodomiselcev ne smemo šoli vzeti krščanskega značaja... Smatram šolo kot veliko družino, v kateri je država oče, Cerkev pa mati. Ako nastanejo v tej družini spori, so tega krivi razni strici in razne teté, ki so zunaj nje, pa se po nepotrebnem mešajo v to mirno družinsko razmerje...«

Društvo za zgradbo katoliškega vseučilišča v Solnogradu je nabralo lani 115.692 K. Skupna vsota vsega sedanjega premoženja znaša 4.437.269 K.

Slovstvo in glasba

Katechesen für die Oberstufe höher organisierter Volksschulen, für Bürger- und Fortbildungsschulen sowie für die Christenlehre. Von Joh. Ev. Pichler, fürsterzbisch. geistl. Rat, emer. Pfarrer. Zweiter Teil: Sittenlehre. Wien. St. Norbertus-Verlagshandlung. K 3-50.

Nedavno smo brali v »Vzajemnosti«, naj bi se duhovnikom ondi priporočale zgolj knjige, ki imajo res vrednost, ki jih bodo kupci mogli res s pridom rabiti. Evo zlata vredno katehetsko knjigo izkušenegega praktika Ivana Pichlerja! Že ime ti svedoči, da to delo ni šablonsko, kot je mnogo podobnih, ampak je polno klenege jedra, ki naj bo tečna hrana tvojim starejšim učencem in učenkam. Za obrtno-nadaljevalne šole smo svojčas sestavili načrt, ki pa deloma sega predaleč in ni povsem primeren, ker se ni rodil iz prakse. Zgoraj omenjene Pichlerjeve kateheze so pa plod praktičnega dela in pouka ter vse kot navsolašč primerne onim šolam, ki so v napisu označene. Človek se kar razveseli, ko pregleda naslove posameznih, skrbno

izdelanih katehez, češ, to bom pa kar takoj prenesel v šolo. Knjiga ima dva dela: A. Katechesen für das siebente und achte Schuljahr, (med njimi tudi razlaga zapovedi). B. Katechesen für das achte Schuljahr und höhere Stufen. Zur Selbsterziehung und zur Lebenskunde. — Med poslednjimi se nahajajo n. pr. tudi sledeče kateheze: Die Gefahren schlechter Lektüre. — Was die Jugend lesen soll. — Die hl. Reinigkeit und ihr Schutz. — Heilige und unheilige Liebe. — Die Menschenfurcht, etc. — Naróči in rabi! Č.

»**Narodne pesmi za mladino**«, III. stopnja. Zbral in uredil Janko Žirovnik. V Ljubljani 1914. Lastnik in založnik: Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta. Cena 20 vinarjev.

»**Rukovod za nauk vjere**«. Opozarjamo še enkrat na (v zadnji številki priobčeno) oceno teh novih, v hrvatskem jeziku izdelanih katehez za 3., 4. in 5. leto ljudskih šol. Avtor strokovnjak v metodi: prof. Ferdo Heffler. Cena za Slovence, ki naročajo knjigo (600 strani)

naravnost pri pisatelju (Zagreb, Medulićeva ul. br. 33): 4 K. — Tržna cena 6 K.

Gedanken und Ratschläge gebildeten Jünglingen zur Beherzigung. Von P. Adolf von Doss, S. J. 21.—23. Auflage. Freiburg & Wien 1914, Herdersche Verlagshandlung. K 3-12, in Leinwand geb. K 3-84.

Ta 172 poglavij obsegajoča knjižica je polna modrih besed in navodil, ki so namenjena dovtznetnemu mladeniškemu srcu.

Knjižica bi bila primerna tudi kot darilo bolj razvitim prvoobhajancem, ki umevajo nemški jezik.

Vzorniki I. sv. obhajila. Zbral in uredil Anton Kržič. Dobi se v »Kat. Bukvarni« v Ljubljani. Cena 1 K, eleg. vez. K 1-60.

Ob času priprave otrok za prvo sv. obhajilo si vsak katehet poišče primernih zgledov, ki z njimi ne le poživi pouk, marveč tudi vžiga ogenj vneme in ljubezni v srcih malih prijateljev Jezusovih. Vsak bi rad dal primernege berila tudi otrokom ali pa staršem v roke, da bi tako otročiči kar najbolj pripravljeno pristopili k angelski mizi. Doslej v slovenskem jeziku nismo imeli nič posebno primernege, kar bi bilo služilo uprav temu namenu. Marsikaj se je sicer zapisalo, a bilo je raztreseno po raznih listih in knjižicah. Če pomislimo, da imajo n. pr. Nemci celo več listov, ki izhajajo v času pred Belo nedeljo uprav za prvoobhajance, je bilo pač želeti, da se tudi pri nas ta očividna vrzel v slovstvu vsaj nekoliko zadela. Mladinski pisatelj prof. A. Kržič je z veliko skrbljivostjo zbral in uredil lepo vrsto vzornikov I. sv. obhajila in jih objavil v lični knjigi. Nekateri izmed teh zgledov imajo namen pokazati, kako se je treba pripravljati na dan I. sv. obhajila, drugi nam predočujejo vzpodbudno vedenje o tej priliki; nekateri slikajo, kako je treba ta praznični dan izkoristiti za poznejše življenje itd. . . . Marsikaj se pri tem ali drugem zgledu sicer ponavlja, kar pa nič ne moti, ker nihče ne bo knjige naenkrat prečital.

Pri izberi zgledov se je treba ozirati v prvi vrsti na take, ki so ali zgodovinski, ali pa so vsaj podani potrebni podatki glede kraja, časa in imen, ker taki zgledi bolj vlečejo in imajo večjo mero verjetnosti. Povečini se je g. avtor po tem načelu tudi ravnal. — S to zbirko bo gotovo močno ustrezno vsem katehetom, pa tudi staršem, ki se brigajo za dobro vzgojo otrok. Č.

Šolskim vodstvom in šolskim knjižnicam priporočam list »Slovenski čebelar«, ki je glasilo Slovenskega čebelarškega društva za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko. Izhaja vsak mesec enkrat in stane 3 K na leto. Naroča se pri Slovenskem čebelarškem društvu v Ljubljani. Kako koristno bi bilo, če bi učitelji že zgodaj vcepili šolski mladini ljubezen do čebelarstva, ki bi jim bilo v poznejših letih ne le v zabavo, ampak tudi v gmotno korist. Iz čebelinega življenja in delovanja bi se šolska mladina učila pridnosti, varčnosti in reda ter občudovala modrost božjo. Z.

Dolžan: Knjiga uradnih vlog. Obrazci političnih, vojaških, davčnih, finančnih, sodnih in drugih vlog. — Cena 3 K, eleg. vez. 4 K. Založila »Katoliška Bukvarna« v Ljubljani.

Ta nova knjiga podaja vzorce najrazličnejših vlog na vse javne oblasti, ter je predvsem praktičnega pomena. Posebej je treba omeniti vojaške vloge, ki se ozirajo in obrazložujejo vse po novem vojaškem zakonu dovoljene vojaške ugodnosti. Davčne in sodne vloge ter prošnje na druge finančne oblasti, ki jih rabi posestnik, obrtnik, trgovec in zasebnik skoroda vsak dan, so se vsestransko vpoštevale. Natančno so obrazložena tudi silno stroga testamentarična določila, katera pojasnjuje več obrazcev pravilne oporoke. Zadnji del te knjige obsega vloge na razne avtonomne oblasti v zadevi domovinstva, bolniških stroškov, podpor itd. Knjiga bo olajšala delo marsikateremu učitelju, ki ga ljudje radi vprašajo za svet in sodelovanje v takih zadevah.

Razpis učiteljskih služb

V šolskem okraju Postojna (s pričetkom šolskega leta 1914/15):

1. Nadučiteljsko mesto na dvorazrednicah v Harijah in Vrbovem;

2. učna mesta za učitelja na enorazrednicah na Erzelju, v Hruševju, Šmihelu, na Ostrožnem brdu, Slapu in v Šembijah ter eno učno mesto na štiri-razrednici v Knežaku;

3. eno učno mesto za učiteljico na dvorazrednici v Harijah.

Pravilno opremljene prošnje do dne 20. maja 1914.

V kranjskem okraju se bodo s pričetkom šol. leta 1914/15 namestile sledeče učiteljske službe:

1. Nadučiteljsko mesto na dvorazredni začasno s tremi razredi opremljeni ljudski šoli v Selcih;

2. nadučiteljsko mesto na razširjeni šoli v Mavčičah;

3. po eno učno in voditeljsko mesto na enorazrednicah pri Sv. Ani (pri Tržiču), na Šenturski Gori, v Podblici in na Zalem Logu (s poslednjim mestom je združen tudi ekskurendo pouk v Davči);

4. po eno učno mesto na ljudskih šolah v Mavčičah in v Olševku.

Prošnje do 28. maja 1914.

V šolskem okraju Logatec (s pričetkom šolskega leta 1914/15):

1. Učna mesta za učitelje na enorazrednicah v Babinem polju, pri Sv. Trojici, v Ledinah in Zadlogu;

2. eno učno mesto na trirazrednici v Črnem vrhu.

Pravilno opremljene prošnje do dne 22. maja 1914.

V kamniškem okraju: Nadučiteljska služba na dvorazredni ljudski šoli v št. Gotardu. — Prošnje do dne 25. maja.

Naznanjamo tudi na tem mestu, da bomo prisiljeni ustaviti list vsem onim p. n. naročnikom in kr. šolskim svetom, ki smo jih koncem aprila, oziroma pričetkom maja pismeno opo-

zorili na večletni zaostanek, pa se še doslej niso odzvali. Uprava mora biti točna s plačevanjem računov v tiskarni, naj torej tudi p. n. odjemalci store svojo dolžnost. — Upravništvo »Slov. Učitelja«.

[Handwritten signature]

Današnja številka obsega 32 strani.

